

**NEDWERK '12
JAARRAPPORTAGE
WERKGELEGENHEID 2012**

***Voor meer informatie
over Stichting LISA en
werkgelegenheidsgegevens
kunt u terecht op www.lisa.nl***

COLOFON

Opdrachtgever

Stichting Lisa

Titel rapport

Nedwerk '12

Jaarrapportage Werkgelegenheid 2012

Datum publicatie

Juli 2012

Projectteam I&O Research

Daan Breukel

Ruud Esselink

Gerben Huijgen

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord		
1. Inleiding	9	
1.1 Aanleiding	9	
1.2 Inhoud	9	
2. Werkgelegenheid in Nederland	10	
2.1 Inleiding	11	
2.2 Werkgelegenheidsontwikkeling	12	
2.3 Werkgelegenheid naar grootteklasse	14	
2.4 Werkgelegenheid naar sector	18	
3. Topsectoren	21	
3.1 Inleiding	21	
3.2 Agrofood	22	
3.3 Tuinbouw	24	
3.4 High Tech Systems en materialen	26	
3.5 Energie	28	
3.6 Logistiek / Mainports	30	
3.7 Creatieve industrie	32	
3.8 Water	34	
3.9 Life Sciences	36	
3.10 Chemie	38	
4. Werkgelegenheidsprofiel provincies	41	
4.1 Inleiding	41	
4.2 Groningen	42	
4.3 Friesland	44	
4.4 Drenthe	46	
4.5 Overijssel	50	
4.6 Flevoland	52	
4.7 Gelderland	54	
4.8 Utrecht	56	
4.9 Noord-Holland	58	
4.10 Zuid-Holland	60	
4.11 Zeeland	62	
4.12 Noord-Brabant	64	
4.13 Limburg	66	
LISA	68	

01

**Voor meer informatie
over Stichting LISA en
werkgelegenheidsgegevens
kunt u terecht op www.lisa.nl**

INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Voor u ligt de eerste LISA werkgelegenheidsrapportage. In tijden waarin de economische ontwikkeling onder druk staat is het des te belangrijker om de werkgelegenheidsontwikkeling goed te kunnen monitoren. We zien dat de Rijksoverheid actief beleid voert op het behoud en versterken van de werkgelegenheidsstructuur van Nederland. Het topsectorenbeleid is hier een goed voorbeeld van. Aanleiding genoeg voor het opstellen van deze eerste LISA werkgelegenheidsrapportage!

1.2 INHOUD

Dit rapport geeft u inzicht in de belangrijkste werkgelegenheidsontwikkelingen in Nederland. Hiervoor zijn de meeste actuele cijfers uit het LISA bestand gebruikt. Het rapport bestaat uit drie hoofdstukken.

Eerst gaan we in op de werkgelegenheidsontwikkelingen in Nederland in het algemeen. Is er sprake van groei of krimp en zijn hierin regionale verschillen?

Daarna is er aandacht voor de Topsectorenbeleid van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. EL&I heeft negen sectoren benoemd die van groot belang zijn voor de Nederlandse concurrentiekracht. LISA heeft de sectoren afgebakend en heeft hiermee inzichtelijk gemaakt hoe deze sectoren zich ontwikkelen en in welke regio's de werkgelegenheid is geconcentreerd.

Tot slot worden per provincie de belangrijkste ontwikkelingen gepresenteerd. Hoe ontwikkelt de werkgelegenheid zich in de branches per provincie en hoe verhoudt de werkgelegenheidsstructuur van een provincie zich tot landelijke cijfers?

02

WERKGELEGENHEID IN NEDERLAND

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk presenteren we de structuur en ontwikkeling van de werkgelegenheid in Nederland. Naast inzicht in de totale werkgelegenheid wordt ook ingezoomd op sectorniveau en geven we een vergelijking naar grootteklasse.

In 2011 is de werkgelegenheid in Nederland met 0,3 procent toegenomen. In 2010 was er nog sprake van een lichte afname van de werkgelegenheid. Het niveau van de werkgelegenheid is in 2011 weer terecht gekomen op dat van 2008, (afgerond) 8,1 miljoen.

2.2 WERKGELEGENHEIDSONTWIKKELING

WERKGELEGENHEID GROEIT

In 2011 is de werkgelegenheid gestegen, na een jaar van krimp. Ten opzichte van 2010 is het aantal banen met 0,3 procent toegenomen; absoluut zijn dat zo'n 25.000 banen meer. Het aantal banen in Nederland bedraagt in 2011 8.065.100. In het jaar daarvoor daalde de werkgelegenheid met 0,7 procent. De trend dat het aantal vestigingen sneller groeit dan het aantal banen houdt ook in 2011 aan. Het aantal vestigingen is vorig jaar met 3,2 procent aanzienlijk gegroeid, maar de groei is wel minder sterk dan in de periode 2007-2010. In 2011 telt Nederland meer dan 1,2 miljoen vestigingen van bedrijven en instellingen.

FLEVOLAND VERUIT GROOTSTE GROEI WERKGELEGENHEID 2000-2011

De provincie Flevoland heeft in de periode 2000-2011 met 44 procent veruit de grootste werkgelegenheidsgroei gerealiseerd (zie figuur 2.2). Op afstand volgen de provincies Noord-Holland en Friesland. De zuidelijke provincies Zeeland en Limburg noteren de kleinste groei van het aantal banen. In geen enkele provincie is de werkgelegenheid gekrompen sinds het jaar 2000.

OOK BANENGROEI 2010-2011 IN FLEVOLAND HET GROOTST

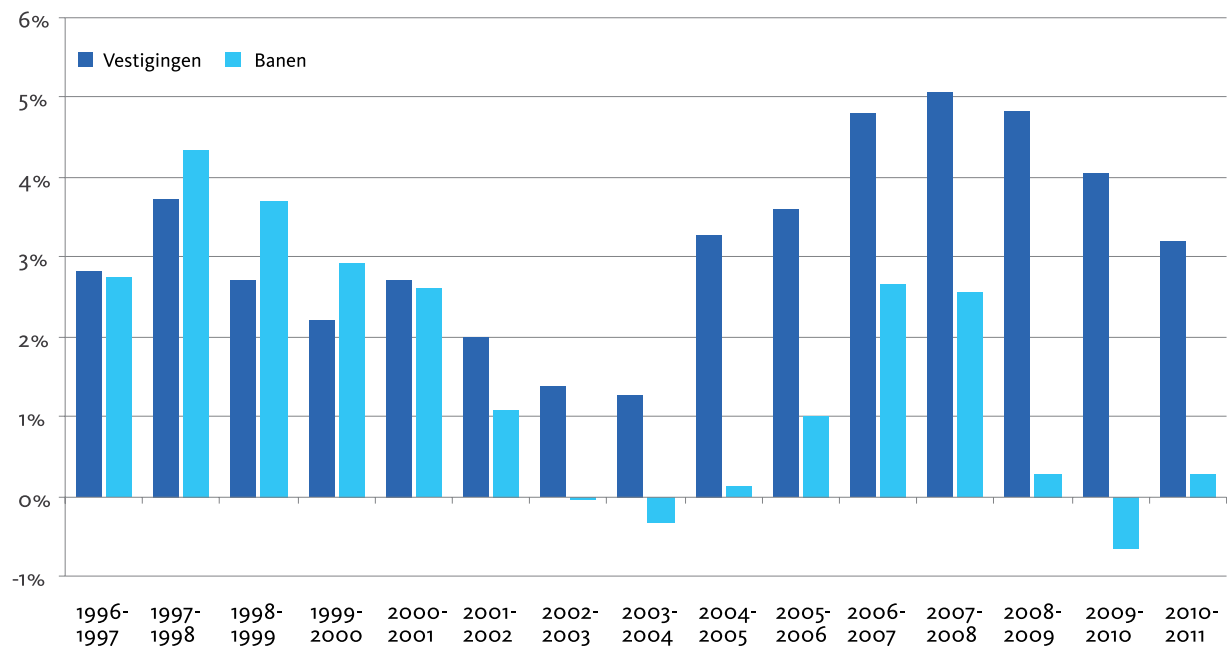
De provincie Flevoland heeft in 2010-2011 de grootste werkgelegenheidsgroei met 1,6 procent (zie figuur 2.3).

Ook Overijssel laat een positieve werkgelegenheidsontwikkeling zien (+1,3 procent). Provincies waar sprake was van een sterkere werkgelegenheidsdaling dan het landelijk gemiddelde zijn Zuid-Holland, Noord-Holland, Friesland en Drenthe. Met een afname van 1,8 procent daalde de werkgelegenheid in Drenthe het sterkst.

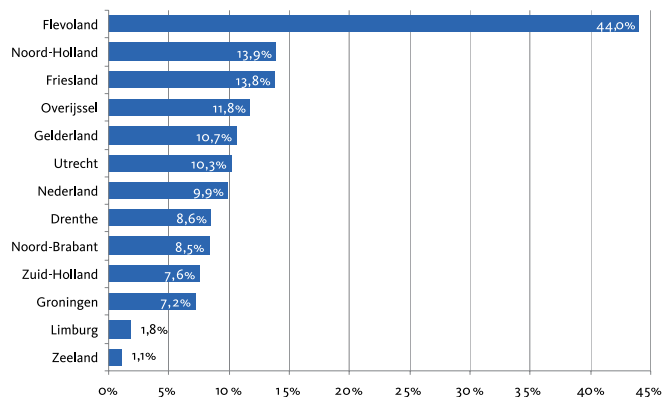
Op gemeenteniveau zijn binnen provincies duidelijk verschillen zichtbaar in de recente werkgelegenheidsontwikkeling (zie figuur 2.4). Er zijn drie gemeenten waar de groei van de werkgelegenheid in 2010-2011 boven de 10 procent ligt, namelijk Veldhoven, Oostflakkee en Menterwolde.

GROEI AANDEEL VROUWEN MET KLEINE BAAN BOVENGEMIDDELD

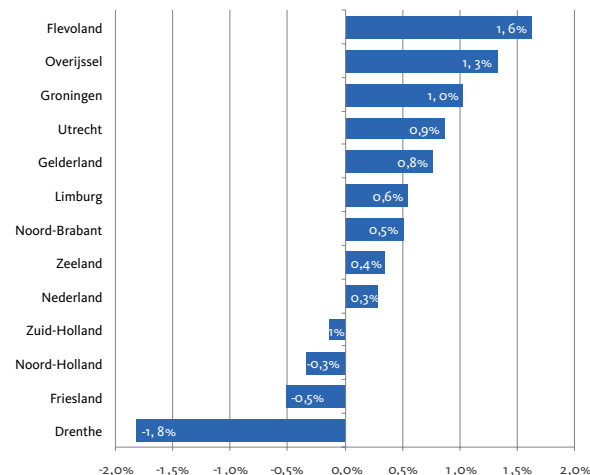
In de afgelopen jaren is het aantal werkzame vrouwen sneller gegroeid dan het aantal werkzame mannen. In 2011 was dit wederom het geval: het aantal werkzame vrouwen is in 2011 met 0,6 procent toegenomen, terwijl het aantal werkzame mannen in 2011 ten opzichte van 2010 niet veranderde. De groei van het aantal werkzame vrouwen verklaart zich vooral door de groei van het aantal vrouwen met een baan van minder dan 12 uur: +1,2 procent. Het aantal mannen met een grote baan is evenals in 2008 en 2009 gedaald (2011: -0,1 procent).

Figuur 2.1
Jaarlijkse procentuele ontwikkeling banen en vestigingen, Nederland (1996-2011).
Bron: LISA

Figuur 2.2
Totale procentuele werkgelegenheidsontwikkeling, per provincie (2000-2011). Bron: LISA 2011

Figuur 2.3
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling, per provincie (2010-2011).
Bron: LISA 2011

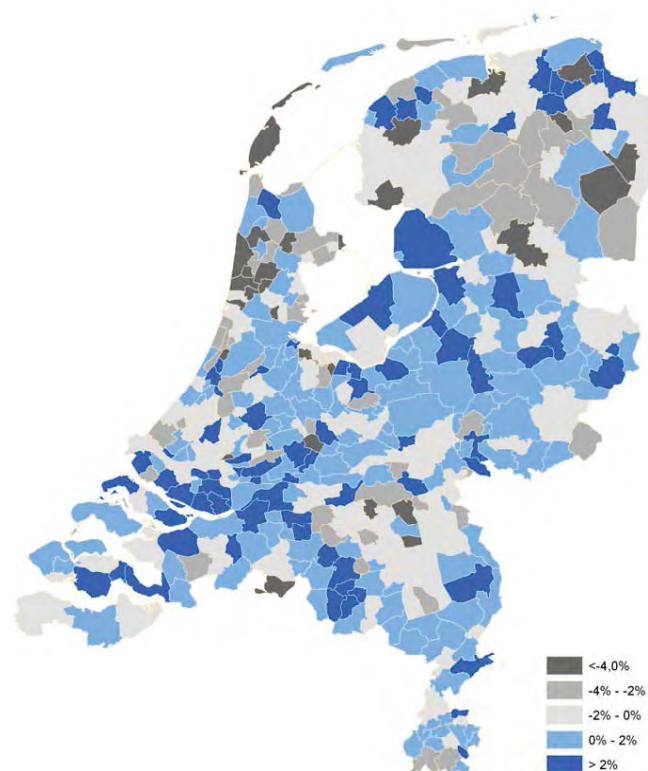
2.3 WERKGELEGENHEID NAAR GROOTTEKLASSE

RELATIEF GROTE GROEI KLEINE BANEN

In totaal betreft 86 procent van alle arbeidsplaatsen een activiteit van 12 uur of meer. Dit aantal grote banen is tussen 2010 en 2011 met 0,1 procent (8.500 banen) afgenomen. Het aantal banen van minder dan 12 uur is met 1,3 procent (15.000 banen) gegroeid.

BANENGROEI VOORAL IN KLEINSTE GROOTTEKLASSEN

Zowel absoluut als procentueel is het aantal banen in de grootteklasse '1 werkzame persoon' het hardst gegroeid in 2011, zie tabel 2.1. Ook de categorie 'Geen werkzame personen' is procentueel flink gegroeid. Geen werkzame personen houdt in geen fulltime werkzame personen. Absoluut gezien heeft het aantal banen in de grootste grootteklasse '1000 en meer werkzame personen' ook een sterke groei doorgemaakt in 2011.

Figuur 2.4
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling, per gemeente (2010-2011).
Bron: LISA 2011

	Grootteklasse	absoluut	% in totaal	groei abs. 2010/2011	groei % 2010/2011
1	Geen werkzame personen	158.920	2,0%	6.974	4,6%
2	1 werkzame persoon	696.052	8,6%	43.735	6,7%
3	2 t/m 4 werkzame personen	885.602	11,0%	-31.612	-3,4%
4	5 t/m 9 werkzame personen	711.048	8,8%	-3.587	-0,5%
5	10 t/m 19 werkzame personen	785.032	9,7%	-2.991	-0,4%
6	20 t/m 49 werkzame personen	1.143.167	14,2%	-5.852	-0,5%
7	50 t/m 99 werkzame personen	819.264	10,2%	1.492	0,2%
8	100 t/m 199 werkzame personen	811.902	10,1%	4.509	0,6%
9	200 t/m 499 werkzame personen	901.708	11,2%	3.487	0,4%
10	500 t/m 799 werkzame personen	343.035	4,3%	4.547	1,3%
11	800 t/m 999 werkzame personen	115.035	1,4%	-6.768	-5,6%
12	1000 en meer werkzame personen	694.346	8,6%	9.553	1,4%
	Eindtotaal	8.065.111	100%	23.487	0,3%

Tabel 2.1
Werkgelegenheid naar grootteklasse, Nederland (2011).*

* De grootteklasse wordt bepaald op basis van het totaal aantal fulltime werkzame personen.
Bron: LISA 2011.

PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING (PBL) MAAKT VEEL GEBRUIK VAN LISA-DATA

VERTREKPUNT VOOR ANALYSES

Binnen het PBL gebruiken we LISA-data om nader inzicht te verkrijgen in de ruimtelijke verdeling van werkgelegenheid en vestigingen binnen Nederland. De LISA-data zijn hiervoor bij uitstek geschikt, omdat de gegevens beschikbaar zijn op zeer gedetailleerd sectorniveau en adresniveau. Dit stelt het PBL in staat om zeer specifieke sectoren te identificeren en vervolgens - op allerlei ruimtelijke schaalniveaus - de werkgelegenheid van deze sectoren in kaart te brengen. Ook wordt met behulp van LISA-data gekeken naar de ontwikkeling van de regionale spreiding van werkgelegenheid in de tijd, wat goed mogelijk is met LISA-data omdat deze inmiddels voor een periode van 15 jaar beschikbaar zijn.

Een goed voorbeeld van het gebruik van LISA-data door het PBL is het briefadvies 'De economische kracht van de Noordvleugel voor de Randstad' uit 2010 waarin op verzoek van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie is gekeken naar de ruimtelijke concentratie van verschillende sectoren binnen de Noordvleugel en de mate waarin die concentratie bijdraagt aan het economisch presteren van de regio (zie: <http://www.pbl.nl/publicaties/2010/De-economische-kracht-van-de-Noordvleugel-van-de-Randstad>).

LONGITUDINAAL PERSPECTIEF

Daarnaast is binnen het PBL een koppeling gemaakt tussen verschillende jaargangen van LISA-data. Dit longitudinale bestand wordt gebruikt voor analyses van regionale verschillen in aantallen oprichtingen, bedrijfsbeëindigingen en bedrijfsverplaatsingen. Deze gegevens zijn onder andere gebruikt voor analyses van de werkgelegenheidsontwikkeling op bedrijventerreinen (zie: <http://www.pbl.nl/publicaties/2009/De-toekomst-van-bedrijventerreinen-van-uitbreiding-naar-herstructurering>) en in woonwijken (zie: <http://www.pbl.nl/publicaties/2010/Bedrijvigheid-en-leefbaarheid-in-stedelijke-woonwijken>).

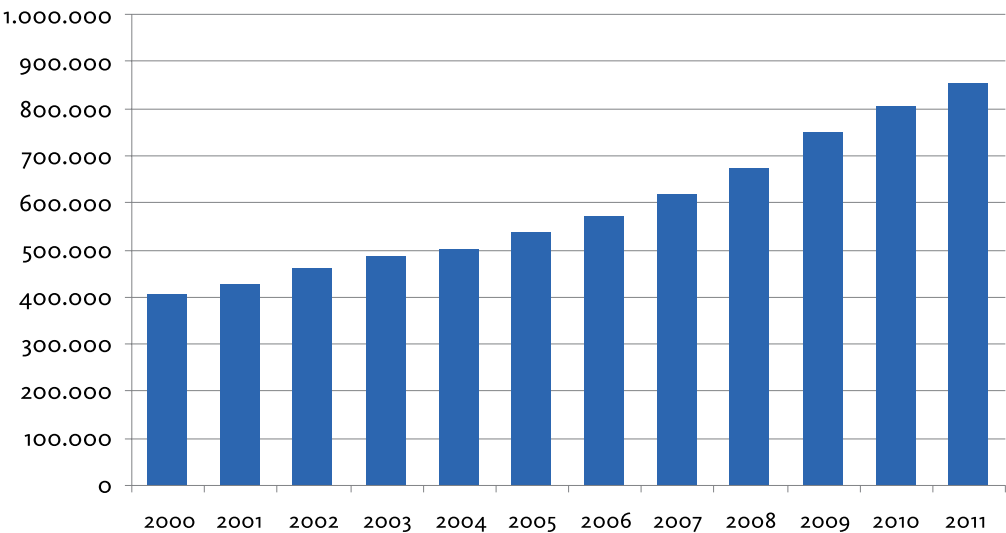
Het longitudinale bestand maakt het mogelijk om te bepalen welke vorm van bedrijvendemografie vooral ten grondslag ligt aan de werkgelegenheidsontwikkeling van specifieke (bedrijfs)locaties. Dit is belangrijke informatie voor beleidsmakers, omdat het stimuleren van oprichtingen een ander beleid vereist dan het aantrekken van reeds bestaande bedrijven. Ook kunnen de werkgelegenheidsstromen tussen verschillende regio's en bedrijfslocaties inzichtelijk worden gemaakt. Dit hebben we bijvoorbeeld gedaan in de studie naar bedrijventerreinen om te laten zien waar de bedrijven die zich daar vestigen vandaan komen. De inzichten uit deze analyses hebben bijgedragen aan het nader vormgeven van het beleid ten aanzien van de planning en herstructurering van bedrijventerreinen. Op dit moment wordt gewerkt aan het verder uitbreiden van het longitudinale bestand tot 2011.

*dr. Anet (A.B.R.) Weterings
Onderzoeker Verstedelijking & Mobiliteit
Planbureau voor de Leefomgeving*

2.4 WERKGELEGENHEID NAAR SECTOR

BANENGROEI VOORAL IN DE NON-PROFIT SECTOR

In 2011 laten vijf sectoren een afname van de werkgelegenheid zien. De landbouw & visserij vertoonde de grootste absolute en relatieve daling met een afname van 5,6 procent (13.660 banen). In het algemeen heeft de niet-commerciële dienstverlening een positieve ontwikkeling laten zien. De zorgsector had absoluut de grootste groei: er zijn 21.150 banen bijgekomen, hetgeen een groei van 1,7 procent betekent. De sector cultuur en recreatie groeit relatief het sterkst: 2,2 procent ofwel 3.830 banen.

Figuur 2.5
Ontwikkeling aantal zzp'ers, Nederland (2000-2011).*

* De grootteklassen 0 en 1 werkzame persoon zijn als zzp'er gerekend.
Bron: LISA 2011.

Sector	Vestigingen			Banen	
	absoluut	absoluut	% in totaal	groei abs. 2010/2011	groei % 2010/2011
landbouw & visserij	77.900	229.700	2,8%	-13.660	-5,6%
industrie	55.930	886.360	11,0%	-1.650	-0,2%
bouw	123.290	488.580	6,1%	-5.940	-1,2%
handel	240.120	1.409.310	17,5%	7.750	0,6%
transport	31.310	418.170	5,2%	250	0,1%
horeca	48.400	348.120	4,3%	4.010	1,2%
informatie & communicatie	60.610	258.820	3,2%	2.730	1,1%
financiële instellingen	17.890	235.890	2,9%	-7.400	-3,0%
zakelijke diensten	285.800	1.163.130	14,4%	12.790	1,1%
overheid	3.340	440.670	5,5%	-2.380	-0,5%
onderwijs	46.960	543.250	6,7%	1.460	0,3%
zorg	98.540	1.289.690	16,0%	21.150	1,7%
cultuur & recreatie	60.540	177.550	2,2%	3.830	2,2%
overige diensten	68.820	175.890	2,2%	550	0,3%
Nederland	1.219.440	8.065.110	100%	23.490	0,3%

Tabel 2.2
Aantal vestigingen en banen in Nederland naar sector (2011).
Bron: LISA 2011.

03

TOPSECTOREN

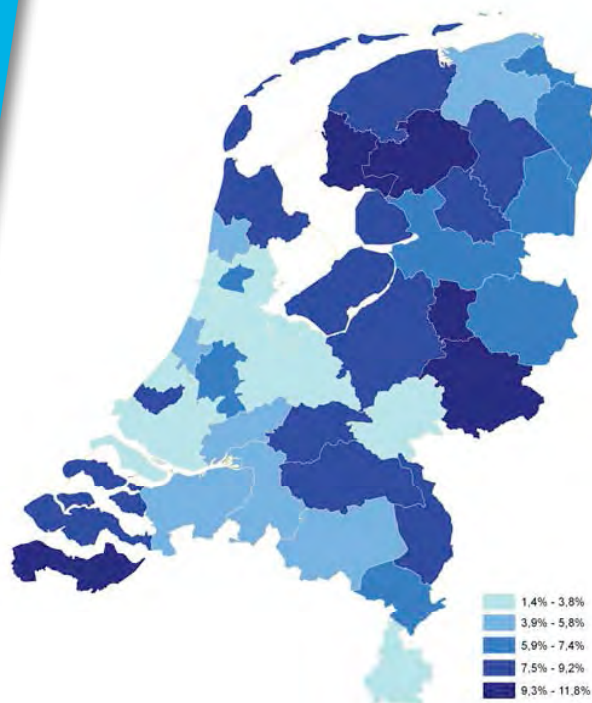
3.1 INLEIDING

De komende jaren zal het economisch beleid zich meer gaan richten op de topsectoren. Het gaat hier om sectoren met een sterke internationale positie, waarbinnen bedrijven en kennisinstellingen de afgelopen jaren reeds veel kennis hebben opgebouwd en al samenwerken aan innovaties.

Het Kabinet heeft, onder de noemer topsectorenbeleid, de volgende topsectoren geïdentificeerd:

- agrofood;
- tuinbouw en uitgangsmaterialen;
- high-tech systemen en materialen;
- energie;
- logistiek;
- creatieve industrie;
- water;
- life sciences;
- chemie.

LISA heeft op basis van SBI2008 een afbakening gemaakt van elke topsector. Op basis van deze afbakening zijn analyses gemaakt van de werkgelegenheidsontwikkeling, de structuur en de spreiding van de werkgelegenheid naar regio's. Omdat voor 2009 landbouwcijfers niet op vestigingsniveau in het LISA bestand zijn opgenomen, zijn voor de topsectoren agrofood en tuinbouw cijfers vanaf 2009 opgenomen. Voor de overige topsectoren is een tienjarenreeks vanaf 2001 in de analyse meegenomen.

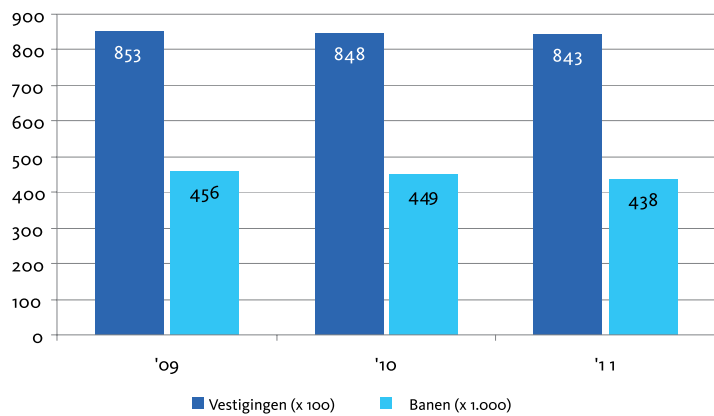

Figuur 3.4
Werkgelegenheidsaandeel sector agrofood in de totale werkgelegenheid
per COROP gebied (2011).

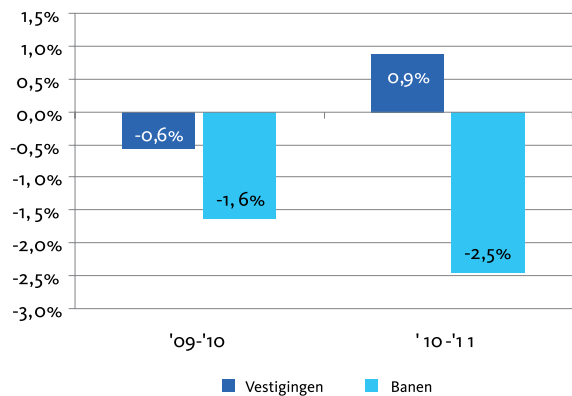
3.2 AGROFOOD

De voedselindustrie ontwikkelt voedsel of drank met extra gezonde voedingswaarden, zoals vitaminen en mineralen. Daarnaast bedenken bedrijven oplossingen voor voedselschaarste. De groeiende vraag naar gezond en duurzaam voedsel biedt kansen voor Nederlandse bedrijven. De Nederlandse agrofoodsector blinkt uit in innovaties en productiviteit: van de 40 belangrijkste voedsel- en drankbedrijven ter wereld hebben 12 een vestiging of R&D-activiteiten in Nederland. De sector wil zijn internationale positie verder versterken, door te blijven investeren in kennis en innovatie. (Bron: Rijksoverheid)

De topsector agrofood is goed voor ongeveer zes procent van de Nederlandse werkgelegenheid. Sinds 2009 is de werkgelegenheid jaarlijks licht gedaald. Het werkgelegenheidsaandeel van de sector agrofood is relatief hoog in perifere regio's zoals delen van Friesland, de Achterhoek en Zeeuws-Vlaanderen. De sector kenmerkt zich door relatief veel vestigingen met minder dan 10 werkzame personen.

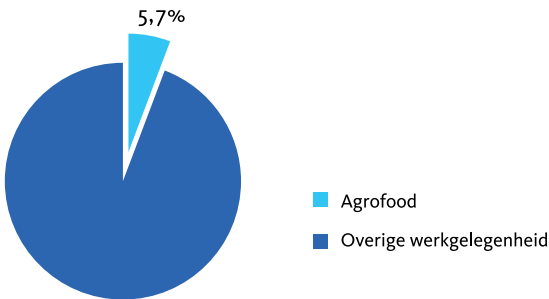
Figuur 3.2
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector agrofood (2009-2011).

Figuur 3.3
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector agrofood (2009-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsomvang	
- klein < 10 wp	94,4%
- 10- 50 wp	4,4%
- 50+ wp	1,2 %
aandeel vrouwen	29%
aandeel grote banen	89%

Tabel 3.1
Kenmerken van sector agrofood (2011).

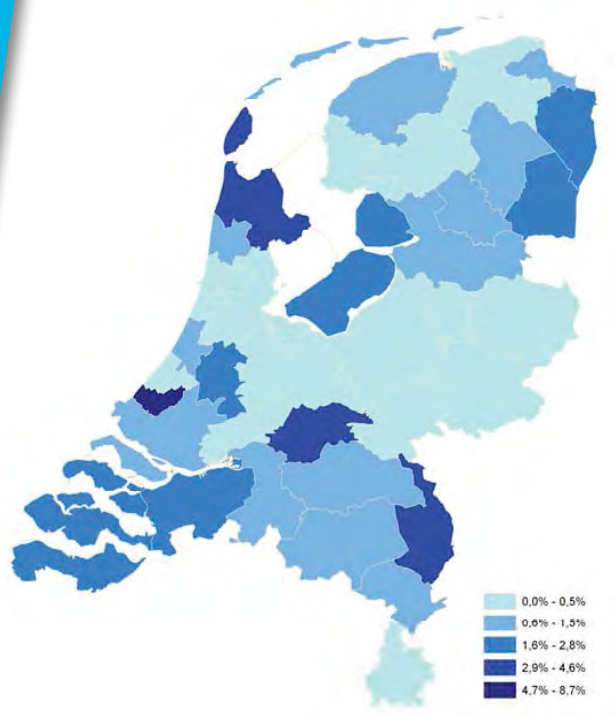
Figuur 3.1
Belang van de sector agrofood in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

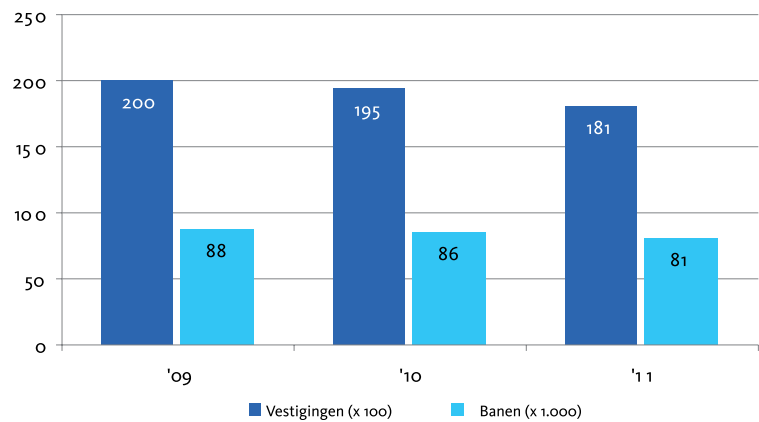
3.3 TUINBOUW

De sector tuinbouw en uitgangsmaterialen loopt voorop in de ontwikkeling van gewassen die minder gevoelig zijn voor de weersomstandigheden, of minder gewasbeschermingsmiddelen nodig hebben. De ambitie is om in 2020 wereldmarktleider te zijn op het gebied van duurzame oplossingen voor maatschappelijke problemen. Steeds meer landen kijken naar duurzame oplossingen voor bijvoorbeeld voedsel, energie en water. Deze oplossingen worden steeds belangrijker omdat de bevolking blijft groeien, tegelijkertijd zorgen duurzame oplossingen voor een afzetmarkt. *(Bron: Rijksoverheid)*

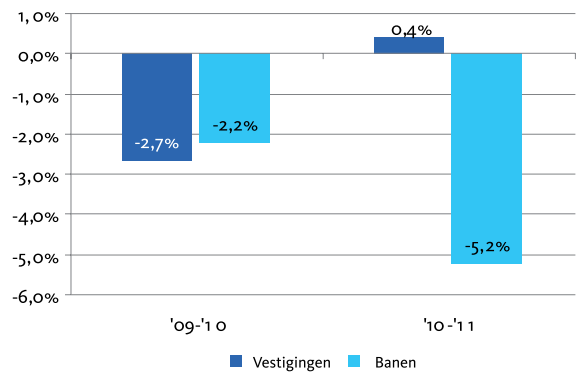
Ongeveer één procent van de werkgelegenheid in Nederland kan worden toegerekend aan de topsector tuinbouw en uitgangsmaterialen. Sinds 2009 is de werkgelegenheid jaarlijks licht gedaald. Het werkgelegenheidsaandeel van de tuinbouw is relatief hoog in de Kop van Noord-Holland, het Westland en Noord-Limburg.

Figuur 3.8
Werkgelegenheidsaandeel sector tuinbouw in de werkgelegenheid per
COROP gebied (2011).

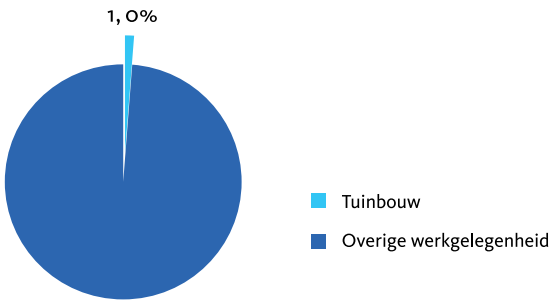
Figuur 3.6
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector tuinbouw (2009-2011).

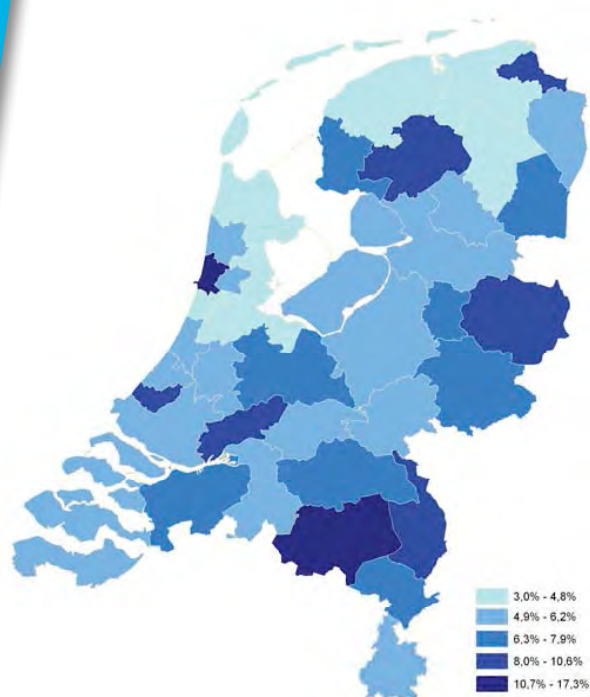
Figuur 3.7
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector tuinbouw (2009-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsgrootte	
- klein < 10 wp	94,4%
- 10 - 50 wp	5,1 %
- 50+ wp	0,5%
aandeel vrouwen	35%
aandeel grote banen	84%

Tabel 3.2
Kenmerken van sector tuinbouw (2011).

Figuur 3.5
Belang van de sector tuinbouw in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

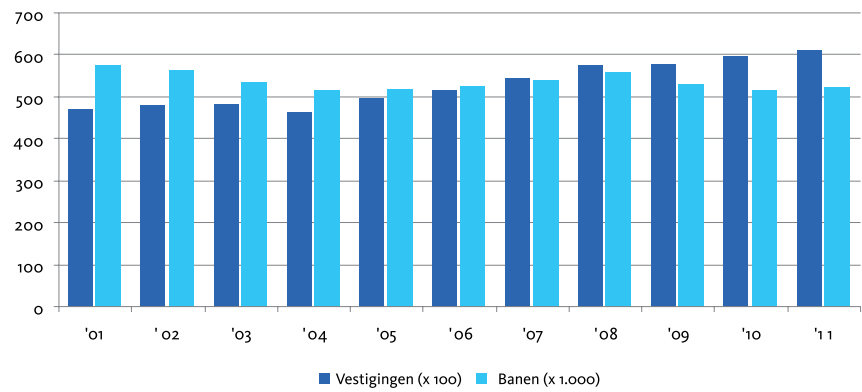
Figuur 3.12
Werkgelegenheidsaandeel sector high-tech systems en materialen in de
werkgelegenheid per COROP gebied (2011).

3.4 HIGH-TECH SYSTEMS EN MATERIELEN

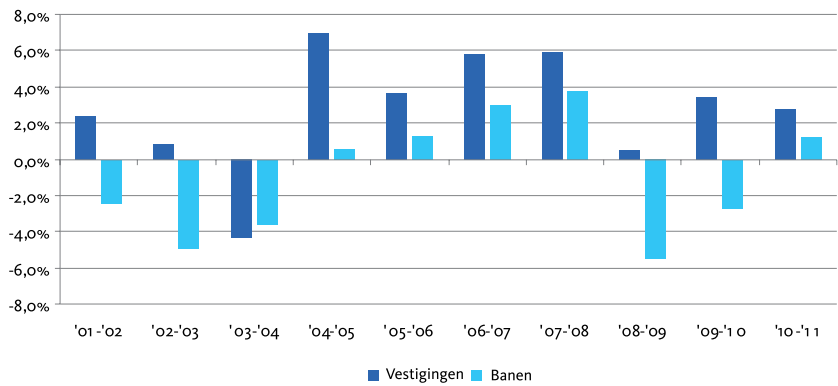
Innovatie is noodzakelijk voor bedrijven die willen doorgroeien. De ontwikkeling van nieuwe technologieën is vaak duur en vraagt om specialistische kennis. Vaak is het niet zeker of de technologie wel succesvol wordt, dit vraagt om een goede strategie. Nederland heeft met zowel grote als kleinere bedrijven een sterke positie in specifieke (niche) markten van de high-techsector, zoals lithografie en medische apparaten. Die positie moet worden versterkt en uitgebouwd.

(Bron: Rijksoverheid)

1 op de 15 banen in Nederland valt in de topsector high-tech systems en materialen. Dit komt overeen met ongeveer 500.000 banen (met 96 procent een hoog aandeel grote banen). Na een werkgelegenheidsdaling in 2009 en 2010 is er in 2011 weer sprake van banengroei in de high-tech systems en materialen. In gebieden rondom bijvoorbeeld Eindhoven, maar ook in Twente en Delfzijl is het aandeel van de werkgelegenheid in high-tech systems bovengemiddeld.

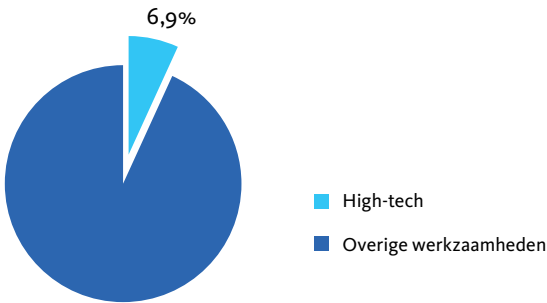
Figuur 3.10
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector high-tech systems en materialen (2001-2011).

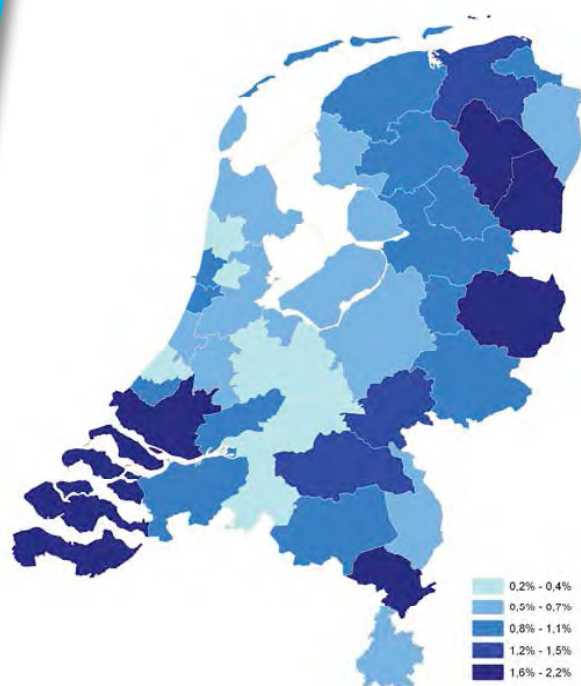
Figuur 3.11
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector high-tech systems en materialen (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsgrootte	
- klein < 10 wp	87,8%
- 10- 50 wp	9,5%
- 50+ wp	2,7%
aandeel vrouwen	16%
aandeel grote banen	96%

Tabel 3.3
Kenmerken sector high-tech systems en materialen (2011).

Figuur 3.9
Belang van de sector high-tech systems en materialen in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

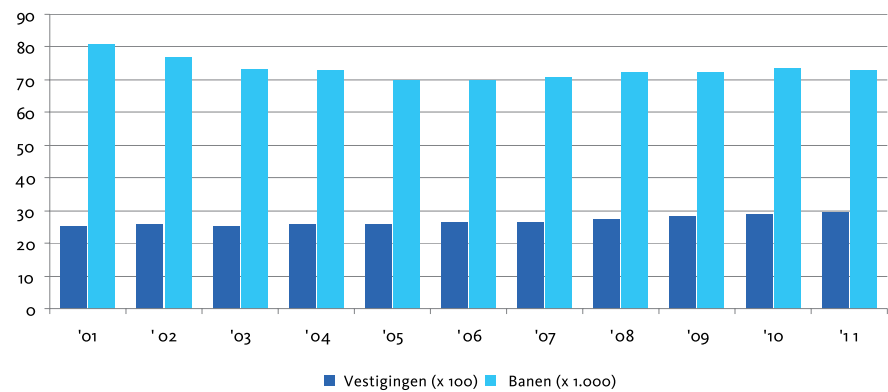

Figuur 3.16
Werkgelegenheidsaandeel sector energie in de werkgelegenheid per
COROP gebied (2011)

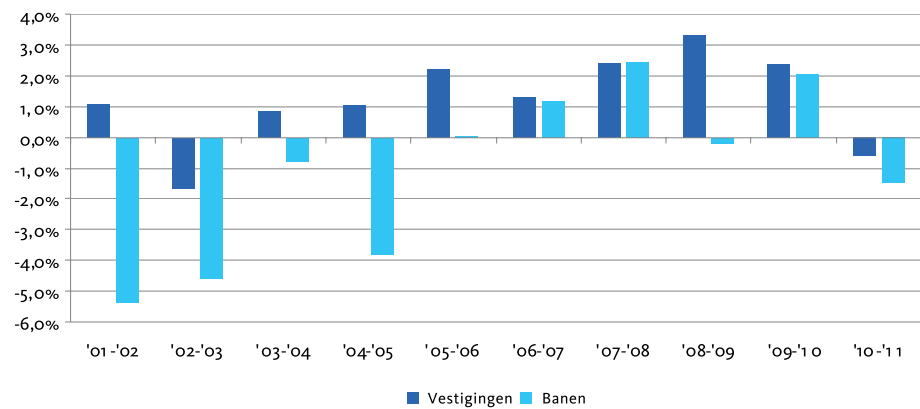
3.5 ENERGIE

Een goede en betrouwbare energievoorziening is belangrijk voor de Nederlandse samenleving. De energievoorziening moet zo betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam mogelijk zijn. De groeiende vraag naar (duurzame) energie biedt allerlei kansen voor de energiesector. Bijvoorbeeld op het gebied van opwekking, transport en handel van energie. Nederland heeft een goede uitgangspositie om hiervan te profiteren. Door de ligging aan zee, de sterke positie van de zeehavens, de aanwezigheid van gas en de gasinfrastructuur kan Nederland uitgroeien tot het energieknooppunt van Europa. (Bron: Rijksoverheid)

De topsector energie telt ongeveer 30.000 banen. Dit komt overeen met minder dan één procent van de totale werkgelegenheid in Nederland. In de periode 2000-2010 was er jaarlijks sprake van werkgelegenheidsgroei. In 2011 daalde de werkgelegenheid licht. In de regio's Zeeland, Rotterdam, maar ook in Twente en delen van Drenthe en Groningen is relatief veel werkgelegenheid in deze sector geconcentreerd. De topsector energie kent relatief veel grote vestigingen (meer dan 50 werkzame personen).

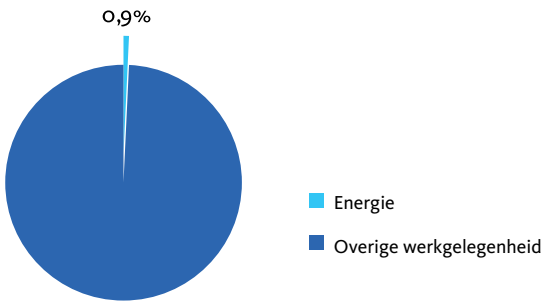
Figuur 3.14
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector energie (2001-2011).

Figuur 3.15
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector energie (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsgrootte	
- klein < 10 wp	75,6%
- 10- 50 wp	15,6%
- 50+ wp	8,8%
aandeel vrouwen	20%
aandeel grote banen	98%

Tabel 3.4
Kenmerken van sector energie (2011).

Figuur 3.13
Belang van de sector energie in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

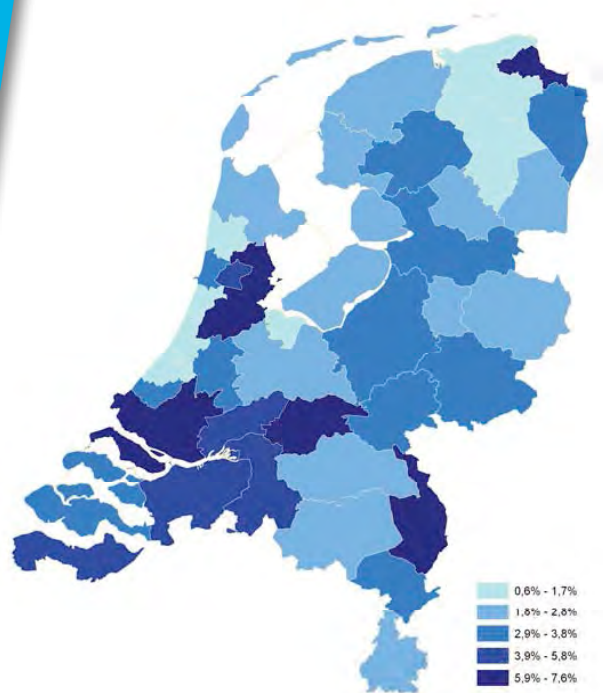
3.6 LOGISTIEK/MAINPORTS

Wereldwijd groeit het transport van goederen sterk. Bovendien stellen klanten hoge eisen aan de kwaliteit van het transport. Het vervoer moet bijvoorbeeld zo duurzaam en snel mogelijk zijn.

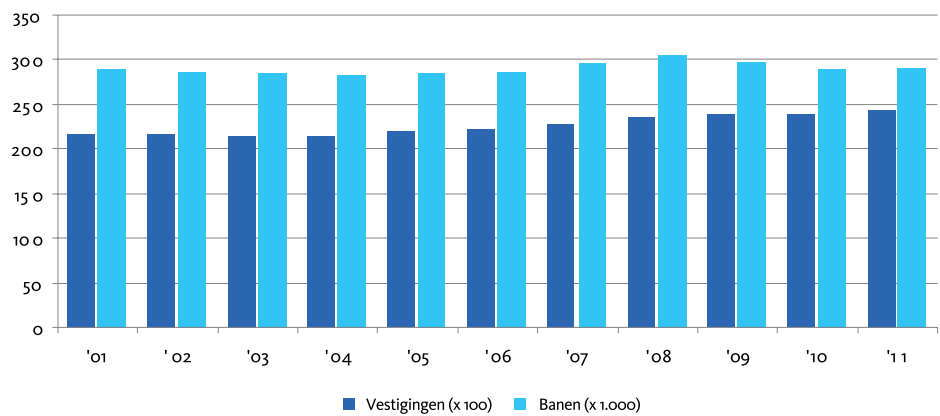
De logistieke sector wil op deze ontwikkeling inspringen om zo uit te groeien naar een internationale toppositie. Om deze ambitie te bereiken is innovatie noodzakelijk.

(Bron: Rijksoverheid)

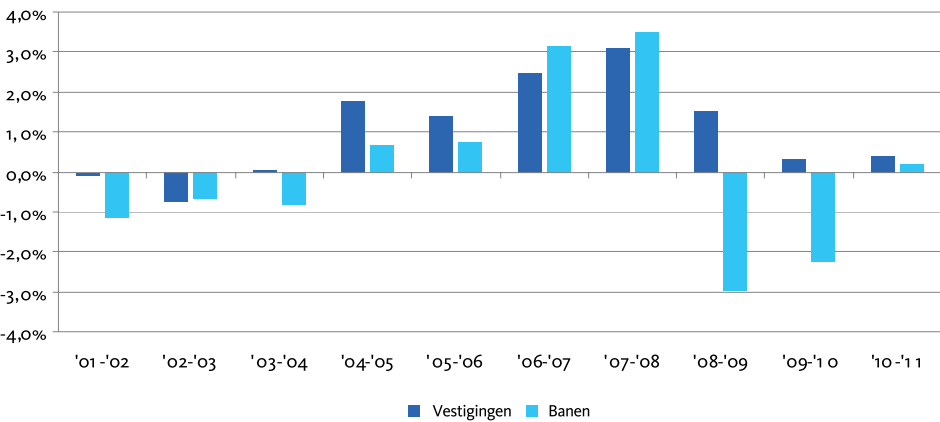
De topsector logistiek/mainports telt vier procent van de Nederlandse werkgelegenheid. Sinds 2004 is het aantal vestigingen in deze sector jaarlijks gegroeid. In de jaren 2004-2008 was er ook sprake van jaarlijkse banengroei. In 2009 en 2010 nam het aantal arbeidsplaatsen af. De werkgelegenheid concentreert zich met name in de regio's Rotterdam, Amsterdam, Delfzijl en Venlo. Het overgrote deel van de mensen die in deze sector werkt, is man (80 procent) en heeft een grote baan (93 procent).

Figuur 3.20
Werkgelegenheidsaandeel sector logistiek/mainports in de
werkgelegenheid per COROP gebied (2011).

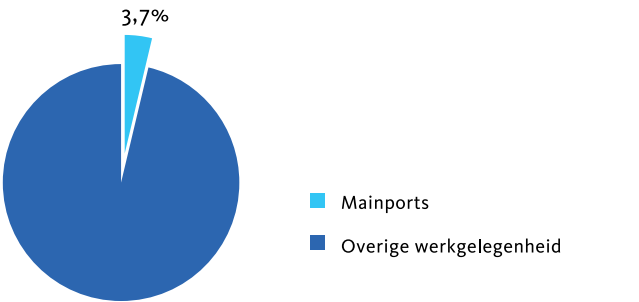
Figuur 3.18
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector logistiek/mainports (2001-2011).

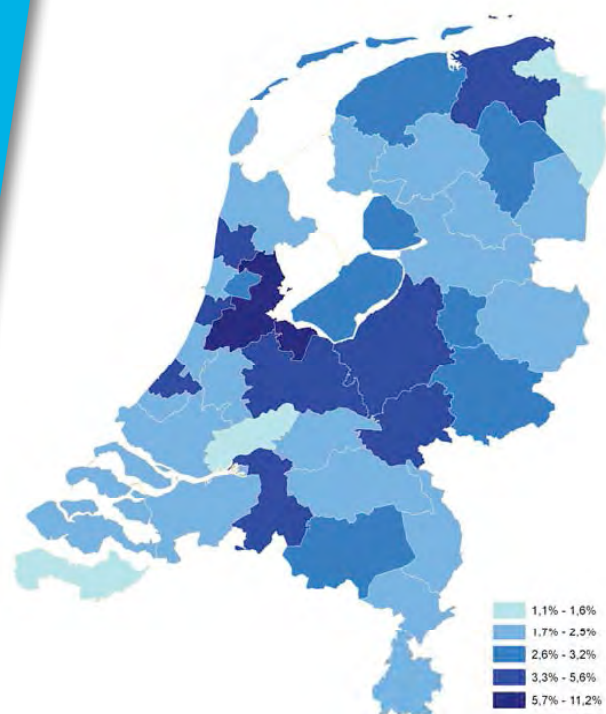
Figuur 3.19
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector logistiek/mainports (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsgrootte	
- klein < 10 wp	84,3%
- 10- 50 wp	11,6%
- 50+ wp	4,1%
aandeel vrouwen	20%
aandeel grote banen	93%

Tabel 3.5
Kenmerken sector logistiek/mainports (2011).

Figuur 3.17
Belang van de sector logistiek/mainports in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

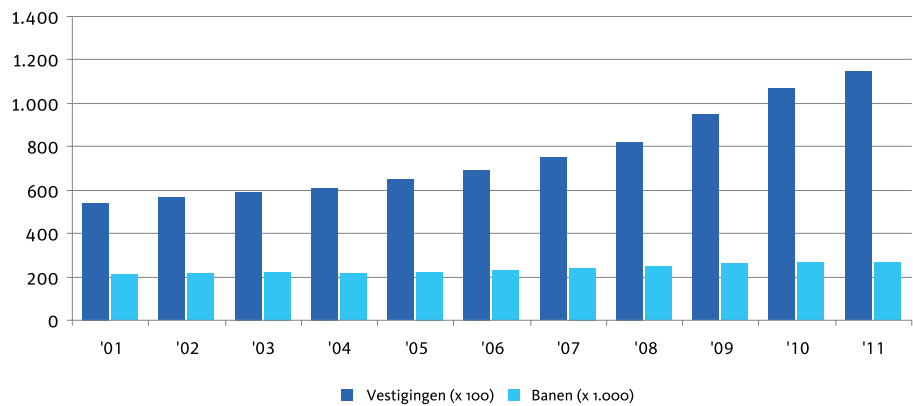

Figuur 3.24
Werkgelegenheidsaandeel sector creatieve industrie in de
werkgelegenheid per COROP gebied (2011).

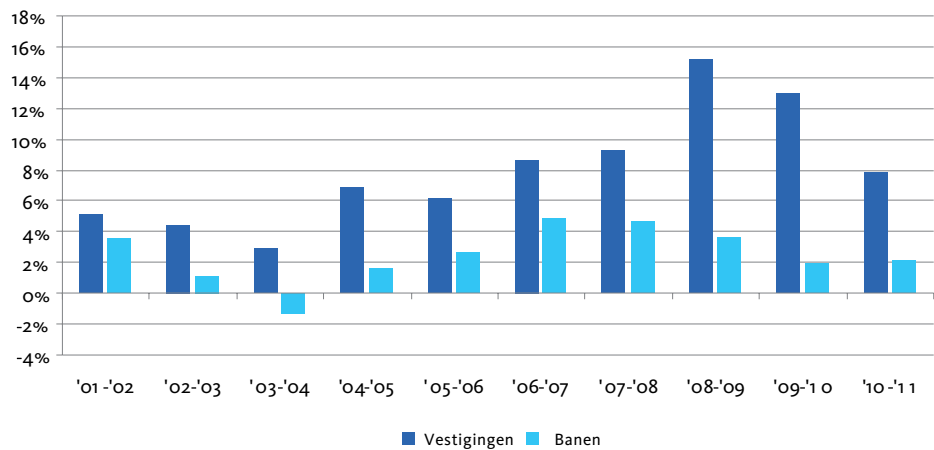
3.7 CREATIEVE INDUSTRIE

De creatieve sectoren (zoals design, media en entertainment, mode, gaming en architectuur) zorgen ervoor dat steden aantrekkelijk worden voor toeristen, bedrijven en bewoners. Ook in het buitenland is Nederland beroemd om haar creatieve sector, bijvoorbeeld door Dutch Design, gebouwen van architecten en musici. (Bron: Rijksoverheid)

De creatieve industrie is goed voor ongeveer 250.000 banen. Dit komt overeen met ongeveer 3,5% van de Nederlandse werkgelegenheid. Doordat deze sector zich kenmerkt door veel kleine vestigingen (met één of enkele werkzame personen), is de creatieve industrie goed voor ongeveer 10 procent van het aantal vestigingen in Nederland. Met uitzondering van een kleine afname van de werkgelegenheid in 2004, is er sinds 2001 sprake van een jaarlijkse groei van het aantal banen in de creatieve industrie. Vooral gebieden in midden Nederland laten een hoger aandeel werkgelegenheid in de creatieve industrie zien, dan gemiddeld. Met 41% van de banen, telt de creatieve industrie relatief veel vrouwen.

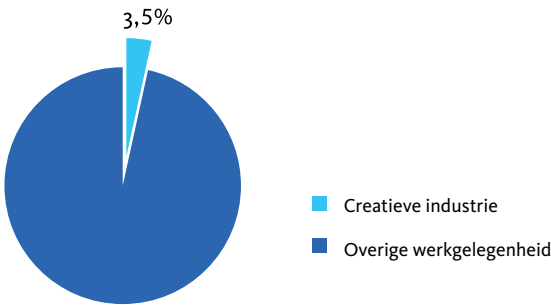
Figuur 3.22
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector creatieve industrie (2001-2011).

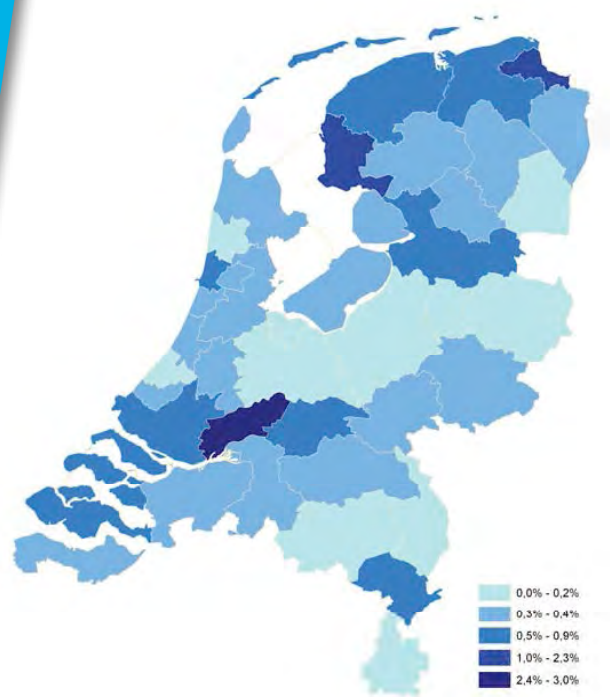
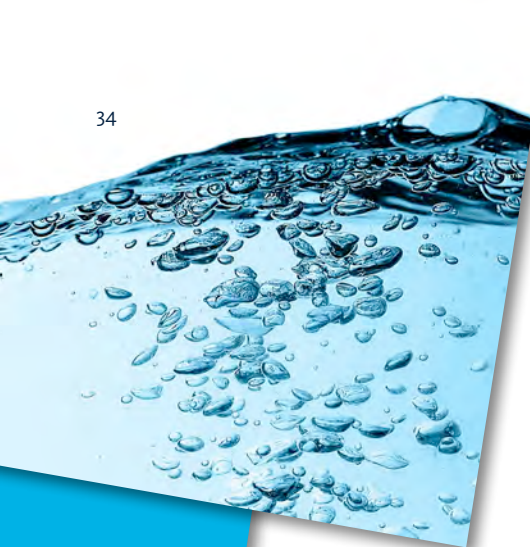
Figuur 3.23
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector creatieve industrie (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsomvang	
- klein < 10 wp	97,7%
- 10 - 50 wp	2,0%
- 50+ wp	0,3%
aandeel vrouwen	41%
aandeel grote banen	83%

Tabel 3.6
Kenmerken sector creatieve industrie (2011).

Figuur 3.21
Belang van de sector creatieve industrie in de Nederlandse werkgelegenheid (2011)

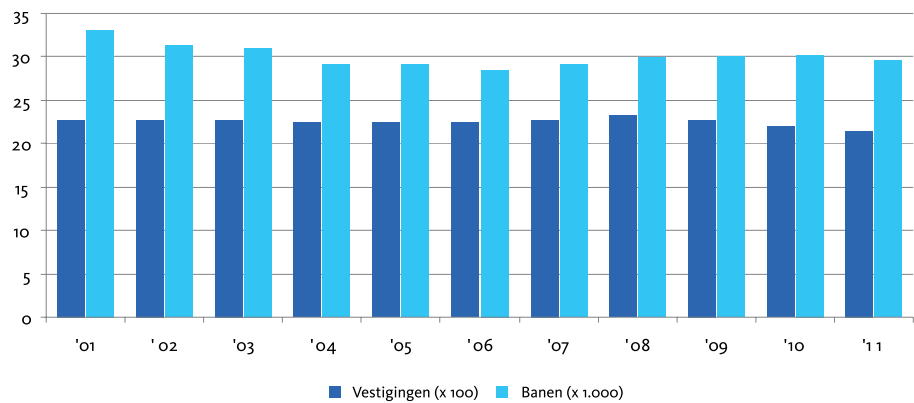
Figuur 3.28
Werkgelegenheidsaandeel sector water in de werkgelegenheid per
COROP gebied (2011)

3.8 WATER

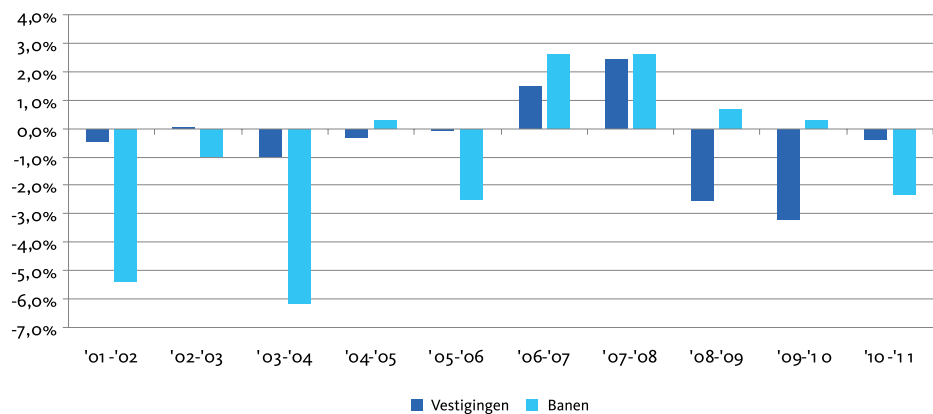
De watersector richt zich op bescherming van de Nederlandse kust, maar ook op waterbesparende systemen en technologieën voor waterhergebruik. Er zal steeds minder zoetwater beschikbaar zijn voor consumenten. Nederland wil hierop inspelen, bijvoorbeeld door duurzame oplossingen te vinden voor overstromingen of een tekort aan zoetwater. Water is een markt waarin veel verandert, maar waar ook veel winst is te behalen. De internationale markt is groot en groeit sterk: het streven is de toegevoegde waarde van de Nederlandse watersector in de periode tot 2020 te verdubbelen.

(Bron: Rijksoverheid)

De topsector Water is met een aandeel van 0,4 procent in de Nederlandse werkgelegenheid relatief klein. De jaren 2002 en 2004 kenmerkten zich door een aanzienlijke daling van de werkgelegenheid in deze sector. In de periode 2007-2010 groeide de “waterwerkgelegenheid” juist.

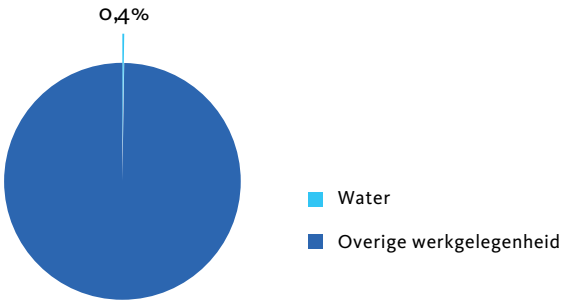
Figuur 3.26
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector water (2001-2011).

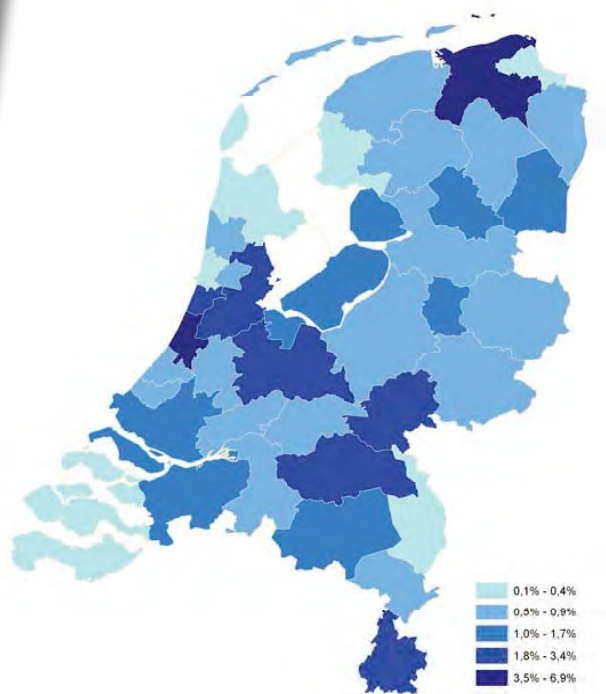
Figuur 3.27
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector water (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsomvang	
- klein < 10 wp	81,6%
- 10 - 50 wp	13,3%
- 50+ wp	5,2%
aandeel vrouwen	16%
aandeel grote banen	97%

Tabel 3.7
Kenmerken sector water (2011).

Figuur 3.25
Belang van de sector water in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

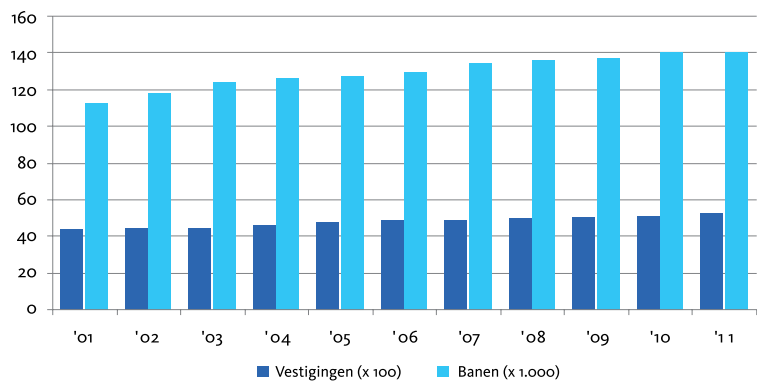
Figuur 3.32
Werkgelegenheidsaandeel sector life sciences in de werkgelegenheid per
COROP gebied (2011)

3.9 LIFE SCIENCES

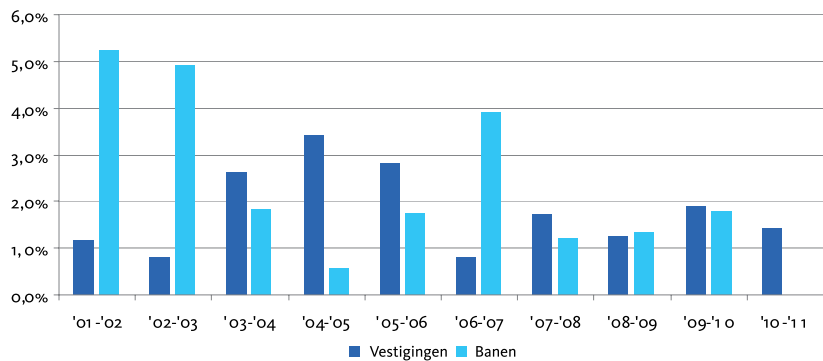
De markt voor life sciences groeit door de vergrijzing, de toename van sommige ziekten en medische innovaties. Deze innovaties zijn te danken aan doorbraken in genomicsonderzoek, stamcelonderzoek en ander biologisch onderzoek. Nederland hoort op onderzoekgebied bij de internationale top, dus er is winst te behalen als bedrijven er in slagen om deze kennis vaker om te zetten in nieuwe medicijnen of technologieën.

(Bron: Rijksoverheid)

In 2011 telt de sector life sciences ongeveer 50.000 banen, ofwel bijna 2 procent van de Nederlandse werkgelegenheid. Sinds 2001 is er jaarlijks sprake van groei in het aantal vestigingen en in het aantal banen. Regio's met relatief veel werkgelegenheid in deze topsector zijn Utrecht, het zuidelijk deel van Noord-Holland, de regio Arnhem-Nijmegen en delen van Groningen. Verder is het hoge aandeel vrouwen in de sector opvallend: 56 procent.

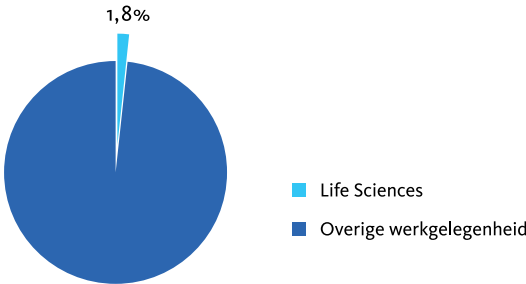
Figuur 3.30
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector life sciences (2001-2011).

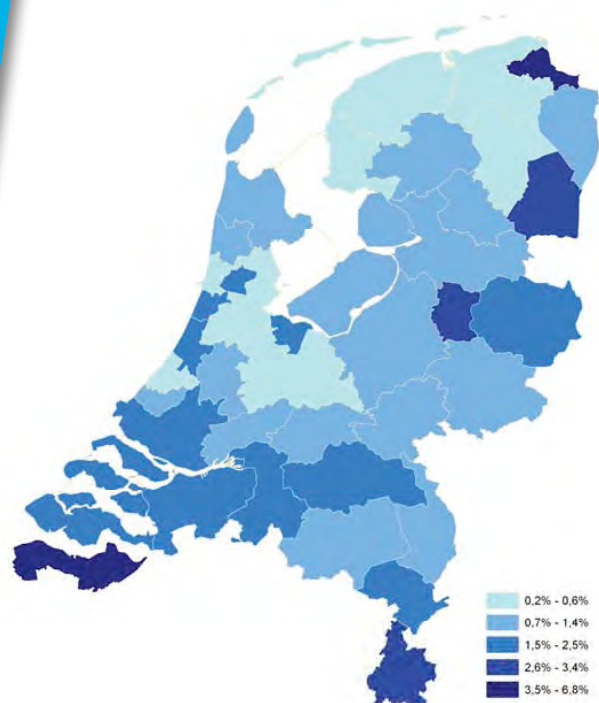
Figuur 3.31
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling life sciences (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsgrootte	
- klein < 10 wp	80,5%
- 10- 50 wp	14,1%
- 50+ wp	5,4%
aandeel vrouwen	56%
aandeel grote banen	94%

Tabel 3.8
Kenmerken sector life sciences (2011).

Figuur 3.29
Belang van de sector life sciences in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

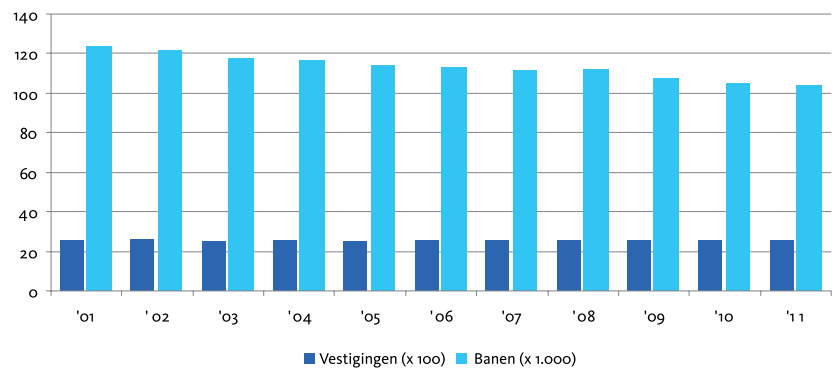

Figuur 3.36
Werkgelegenheidsaandeel sector chemie in de werkgelegenheid per
COROP gebied (2011)

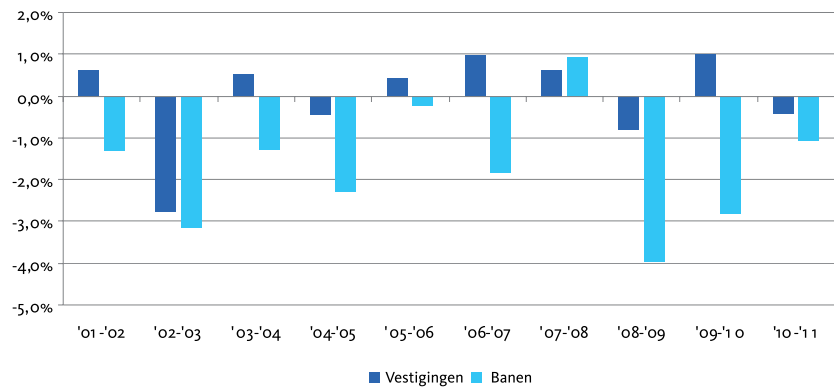
3.10 CHEMIE

De chemische industrie maakt en bewerkt producten door de chemische samenstelling van bestaande stoffen te veranderen. In de categorieën basischemie, voedingsingrediënten, coatings en high performance materialen hoort Nederland tot de top. Ook de chemische industrie heeft te maken met het probleem dat grondstoffen opraken of niet eenvoudig beschikbaar zijn, maar dit zorgt ook voor mogelijkheden. Nederland heeft een sterke chemische sector en wil een leidende rol nemen in de overgang naar de groene chemie. Dit houdt in dat er duurzame en milieuvriendelijke grondstoffen worden gebruikt.
(Bron: Rijksoverheid)

De topsector chemie is goed voor 1,3 procent van de Nederlandse werkgelegenheid. Sinds 2001 is er jaarlijks sprake van een lichte afname van de werkgelegenheid. De sector telt veel grote vestigingen (meer dan 50 werkzame personen) en is relatief goed vertegenwoordigd in Zeeuws-Vlaanderen, Zuid-Limburg en Delfzijl en omgeving.

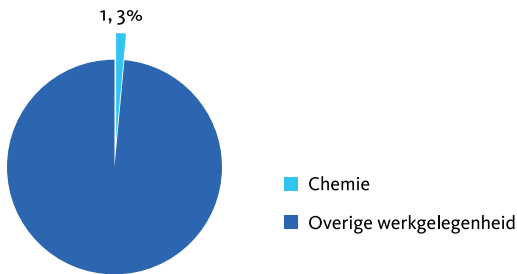
Figuur 3.34
Absolute werkgelegenheidsontwikkeling sector chemie (2001-2011).

Figuur 3.35
Procentuele werkgelegenheidsontwikkeling sector chemie (2001-2011).

kenmerk	aandeel
bedrijfsgrootte	
- klein < 10 wp	57,1%
- 10- 50 wp	26,4%
- 50+ wp	16,5%
aandeel vrouwen	22%
aandeel grote banen	98%

Tabel 3.9
Kenmerken sector chemie (2011).

Figuur 3.33
Belang van de sector chemie in de Nederlandse werkgelegenheid (2011).

04

WERKGELEGENHEIDSPROFIEL PROVINCIES

4.1 INLEIDING

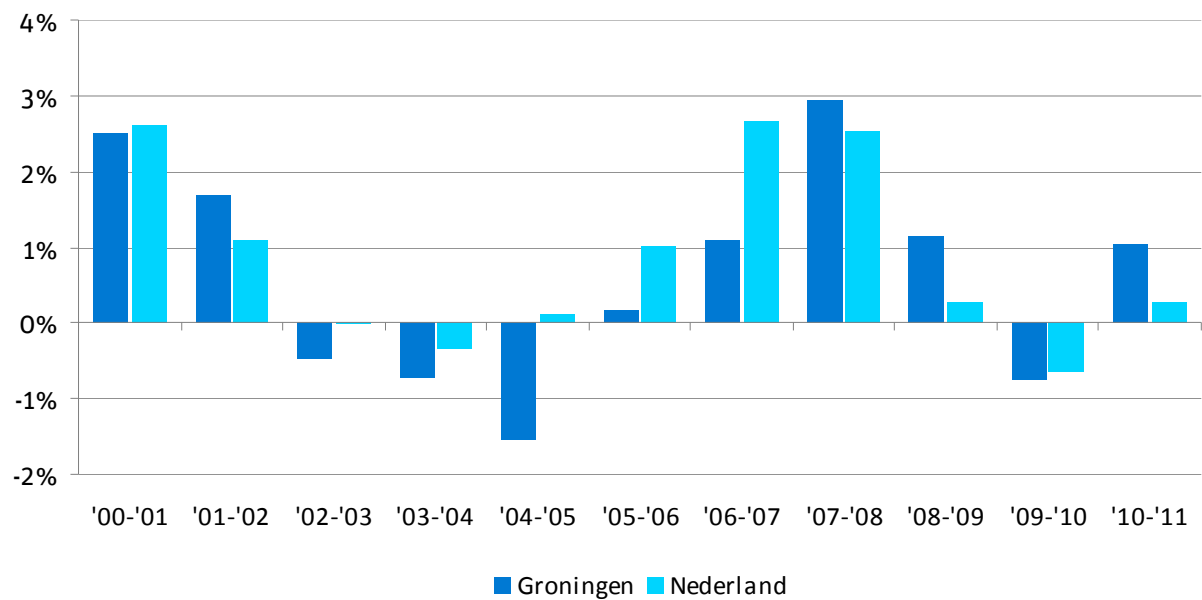
In dit hoofdstuk presenteren we het werkgelegenheidsprofiel van alle provincies. Dit doen we aan de hand van de jaarlijkse werkgelegenheidsontwikkeling vanaf het jaar 2000 en het aantal banen naar sector. De provincie worden hierbij vergeleken met Nederland.

4.2 GRONINGEN

In 2011 is in de provincie Groningen het aantal banen met 1 procent gegroeid. Hiermee is de werkgelegenheid harder gegroeid dan landelijk (0,3 procent). In 2009-2010 had Groningen, evenals Nederland, nog te maken met een krimp van het aantal banen (-0,7 procent).

In de provincie Groningen is de zorg de grootste sector; 20 procent van alle banen bevindt zich in de zorg, ten opzichte van 16 procent in Nederland. Ook de sectoren handel, industrie en zakelijke diensten zorgen voor veel banen in Groningen. De bouwsector is relatief klein in Groningen vergeleken met Nederland, evenals vervoer en opslag.

Figuur 4.1
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Groningen (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Groningen	Nederland	Groningen	Nederland
Landbouw en Visserij	9.570	229.702	3,5%	2,8%
Industrie	31.011	817.967	11,5%	10,1%
Nutsbedrijven	3.565	68.390	1,3%	0,8%
Bouw	13.571	488.578	5,0%	6,1%
Handel	37.931	1.409.312	14,0%	17,5%
Vervoer en opslag	10.979	418.171	4,1%	5,2%
Horeca	10.354	348.119	3,8%	4,3%
Informatie en communicatie	8.789	258.818	3,2%	3,2%
Financiële instellingen	3.989	235.888	1,5%	2,9%
Zakelijke diensten	35.304	1.163.128	13,0%	14,4%
Overheid	17.044	440.668	6,3%	5,5%
Onderwijs	22.862	543.247	8,4%	6,7%
Zorg	54.212	1.289.687	20,0%	16,0%
Overige diensten	11.478	353.436	4,2%	4,4%
Totaal	270.659	8.065.111	100,0%	100,0%

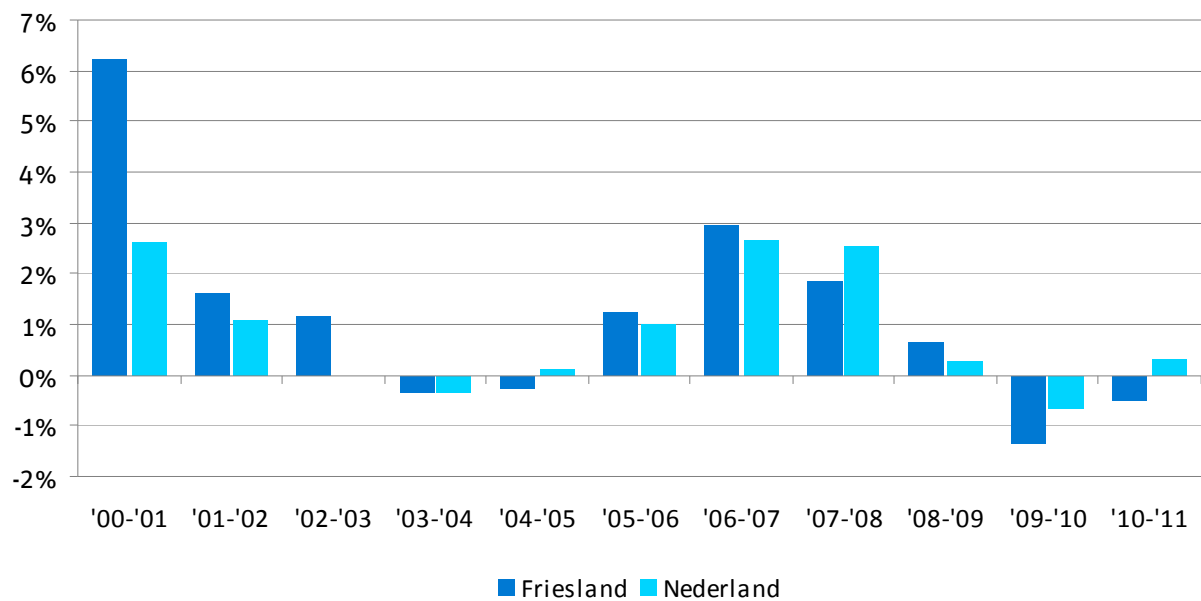
Tabel 4.1
Werkgelegenheid naar sector, Groningen vergeleken met Nederland (2011).

4.3 FRIESLAND

Provincie Friesland kent een lichte daling van het aantal banen in 2011 (0,5 procent). Deze daling is echter kleiner dan het jaar er voor, toen de werkgelegenheid met 1,4 procent is gekrompen. In 2000-2001 was de banengroei nog meer dan 6 procent.

De handelssector is met 16,6 procent van het totaal aantal banen de grootste sector in Friesland. Ook de sectoren zorg en industrie zorgen voor veel banen in de provincie. De landbouwsector is in vergelijking met Nederland sterk vertegenwoordigd in Friesland, de zakelijke dienstensector is relatief klein.

Figuur 4.2
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Friesland (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Friesland	Nederland	Friesland	Nederland
Landbouw en Visserij	13.547	229.702	4,7%	2,8%
Industrie	36.239	817.967	12,6%	10,1%
Nutsbedrijven	2.710	68.390	0,9%	0,8%
Bouw	20.047	488.578	7,0%	6,1%
Handel	47.861	1.409.312	16,6%	17,5%
Vervoer en opslag	12.450	418.171	4,3%	5,2%
Horeca	12.101	348.119	4,2%	4,3%
Informatie en communicatie	4.466	258.818	1,6%	3,2%
Financiële instellingen	9.800	235.888	3,4%	2,9%
Zakelijke diensten	32.058	1.163.128	11,1%	14,4%
Overheid	13.596	440.668	4,7%	5,5%
Onderwijs	21.242	543.247	7,4%	6,7%
Zorg	49.933	1.289.687	17,3%	16,0%
Overige diensten	11.851	353.436	4,1%	4,4%
Totaal	287.901	8.065.111	100,0%	100,0%

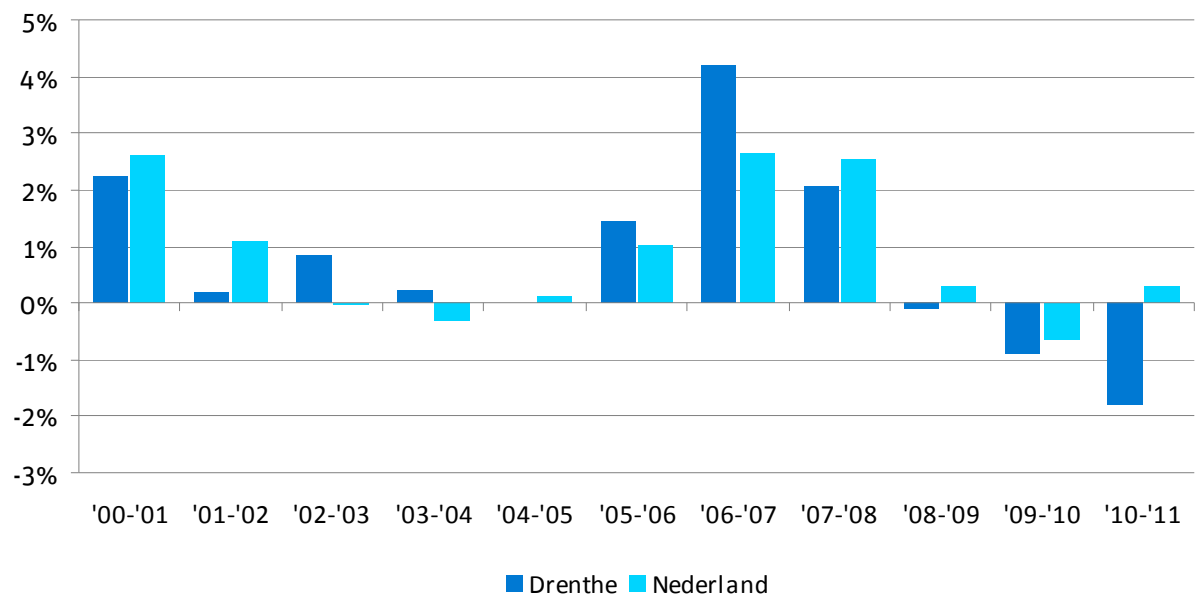
Tabel 4.2
Werkgelegenheid naar sector, Friesland vergeleken met Nederland (2011).

4.4 DRENTHE

De werkgelegenheid in de provincie Drenthe heeft in 2011 een krimp doorgemaakt van 1,8 procent, terwijl de werkgelegenheid in Nederland als geheel enigszins is gegroeid. Het is de grootste daling in het aantal banen in Drenthe sinds 10 jaar.

De zorg is met 20,2 procent de grootste sector in de provincie Drenthe, gevolgd door de sectoren handel en industrie. De landbouwsector is met 5 procent relatief groot in Drenthe. Er zijn relatief weinig banen in Drenthe in de sectoren vervoer en opslag, zakelijke diensten en informatie en communicatie.

Figuur 4.3
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Drenthe (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Drenthe	Nederland	Drenthe	Nederland
Landbouw en Visserij	10.531	229.702	5,0%	2,8%
Industrie	25.525	817.967	12,2%	10,1%
Nutsbedrijven	1.472	68.390	0,7%	0,8%
Bouw	14.679	488.578	7,0%	6,1%
Handel	35.864	1.409.312	17,2%	17,5%
Vervoer en opslag	7.012	418.171	3,4%	5,2%
Horeca	9.366	348.119	4,5%	4,3%
Informatie en communicatie	3.263	258.818	1,6%	3,2%
Financiële instellingen	4.362	235.888	2,1%	2,9%
Zakelijke diensten	22.847	1.163.128	10,9%	14,4%
Overheid	11.691	440.668	5,6%	5,5%
Onderwijs	11.722	543.247	5,6%	6,7%
Zorg	42.079	1.289.687	20,2%	16,0%
Overige diensten	8.260	353.436	4,0%	4,4%
Totaal	208.673	8.065.111	100,0%	100,0%

Tabel 4.3
Werkgelegenheid naar sector, Drenthe vergeleken met Nederland (2011).

LISA-CIJFERS WAARDEVOL VOOR LOKAAL BELEID

VERPLAATSING DIERENPARK SPEERPUNT VAN ECONOMISCH BELEID

De centrumontwikkeling, inclusief de verplaatsing van het Dierenpark en de herontwikkeling van de huidige locatie, is wel de grootste ontwikkeling in de komende jaren. Daartoe heeft de gemeenteraad in maart de definitieve besluitvorming afgerond. Dit hele project moet volgens een economische effectrapportage 800 structurele arbeidsplaatsen opleveren. Ook haken wij actief in op het topsectorenbeleid van het rijk. Emmen is na Groningen de belangrijkste topsectorenstad in het Noorden. Er lopen projecten in de chemie, tuinbouw en logistiek waaraan Emmen meewerkt. Voor de toekomst zien wij ook kansen in de topsectoren high-tech systemen en materialen, waarvoor Emmen het belangrijkste centrum is in het Noorden, evenals voor de topsector creatieve industrie, die in Emmen nog flink kan groeien.

INZET OP ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING

In de laatste jaren vóór de recessie van 2009 groeide de werkgelegenheid in Emmen met sprongen. Doordat Emmen relatief veel industrie en detailhandel heeft, is de werkgelegenheid ook conjunctuurgevoelig. Daardoor is de werkgelegenheid in Emmen de laatste jaren weer gekrompen. De structurele positie van Emmen is echter sterk verbeterd ten opzichte van tien jaar geleden. Dat is ondermeer te danken aan de aanleg van de A37, maar ook aan een niet aflatend actief economisch beleid. Volgens de laatste benchmark van het ministerie van economische zaken in 2010 neemt Emmen de derde plaats in van de grote steden wat betreft vestigingsmilieu en dienstverlening aan bedrijven. Het aandeel van de topsectoren in Emmen ligt met 22 procent van de werkgelegenheid boven het landelijk gemiddelde van 20 procent. Wij verwachten dat Emmen daardoor bij macro-economisch herstel weer een groei van de werkgelegenheid zal kennen.

WERKGELEGENHEIDSGEGEVENS BREED INGEZET

In 2011 is eerst de Kadernota Economie 2011-2015 vastgesteld. Gegevens over de werkgelegenheid zijn daarin gebruikt om de ontwikkeling sinds de vorige Kadernota uit 2006 te evalueren. In de structuurvisies voor detailhandel en bedrijventerreinen hebben wij de werkgelegenheid per winkelcentrum en per bedrijventerrein becijferd en die monitoren wij vervolgens ook. Voor het bepalen van het aandeel en de ontwikkeling van de topsectoren hebben wij eind vorig jaar opdracht gegeven aan I&O Research om daarover een rapportage op te stellen. Deze gebruiken wij zowel bij het bijsturen van het economisch beleid, als bij het onderbouwen van onze contacten met het ministerie van EL&I. Opmerkelijk is bijvoorbeeld dat Emmen zo'n sterke positie heeft in de topsector high-tech systemen en materialen. Het meeste geld voor het topsectorenbeleid van het rijk gaat juist naar die sector.

Zonder werkgelegenheidscijfers is het niet mogelijk om gericht economisch beleid te voeren. Maar ook arbeidsmarktbeleid vergt werkgelegenheidscijfers. In 2011 is ook het Meerjaren Beleidskader Arbeidsmarkt- en Participatiebeleid 2012-2012-2016 door de raad vastgesteld. Dat bestaat uit een deel 1 analyse en een deel 2 beleid. In het deel analyse zijn veel werkgelegenheidscijfers gebruikt. Door deze af te zetten tegen de gegevens van de beroepsbevolking, pendel en werkloosheid, ontstaat een totaal beeld dat veel inzicht geeft.

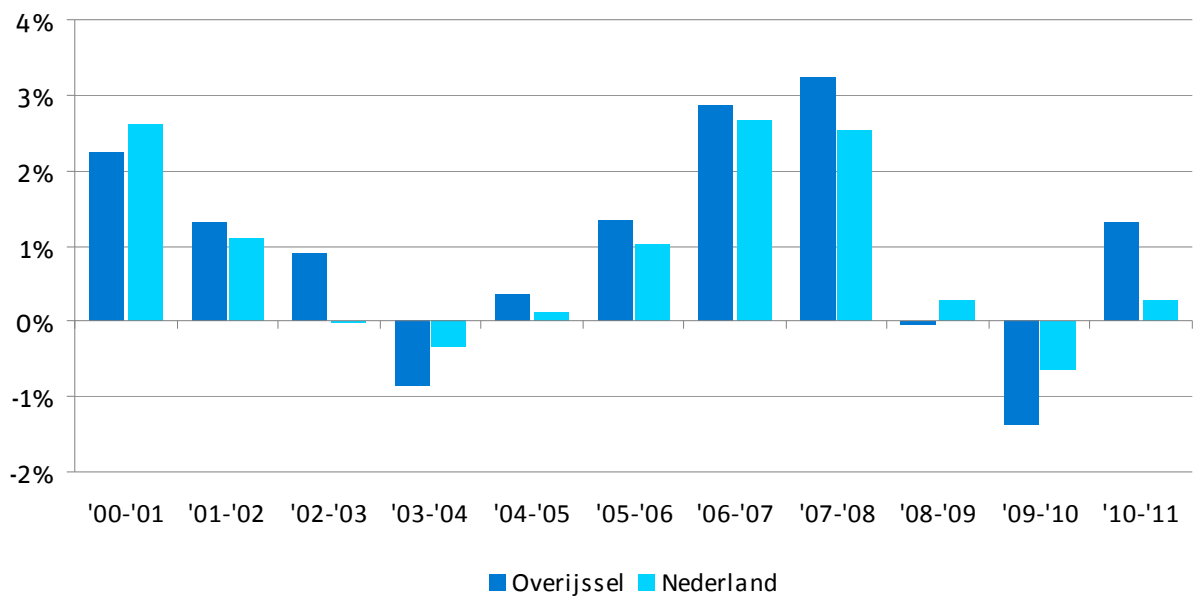
*Wouter Couprie
Coördinator Economisch en Ruimtelijk Beleid
Gemeente Emmen*

4.5 OVERIJSSSEL

In Overijssel is het aantal banen relatief hard gegroeid in 2011. Het jaar ervoor was de werkgelegenheid nog met hetzelfde percentage gekrompen. De werkgelegenheidsontwikkeling laat over de jaren wel dezelfde trend zien als in Nederland als geheel.

De handelssector produceert de meeste banen in de provincie Overijssel. De industriële sector is relatief groot, 13,9 procent van alle banen ten opzichte van 10,1 in Nederland. Ook de landbouwsector is groter dan in Nederland. De zakelijke diensten, transport- en informatie en communicatiesectoren blijven achter in de werkgelegenheid.

Figuur 4.4
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Overijssel (2000-2011).

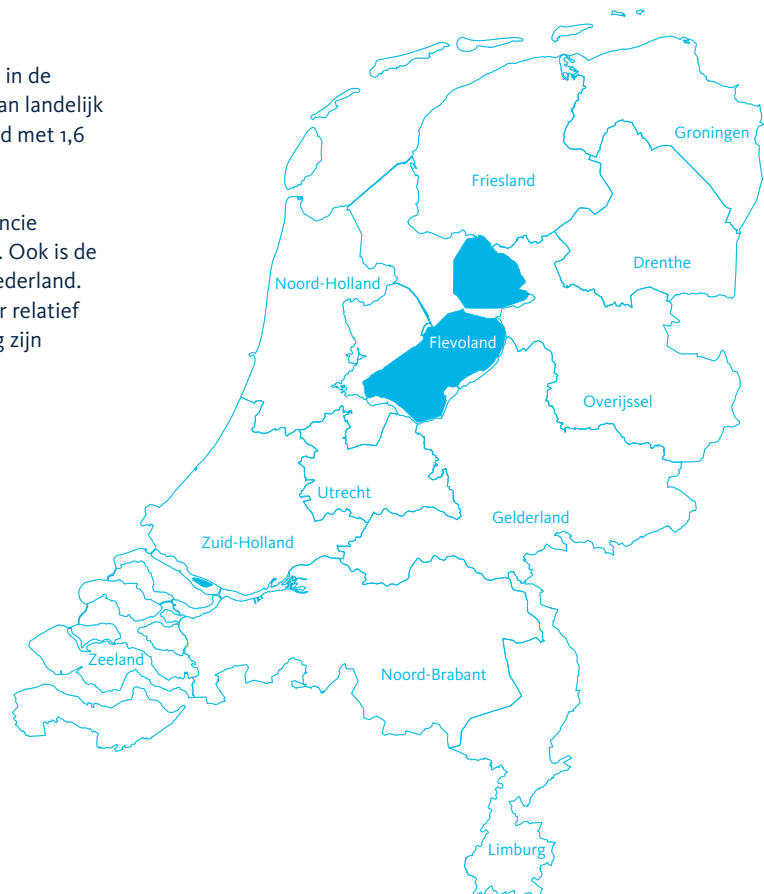
	aantal banen		% aandeel sector	
	Overijssel	Nederland	Overijssel	Nederland
Landbouw en Visserij	24.726	229.702	4,5%	2,8%
Industrie	75.629	817.967	13,9%	10,1%
Nutsbedrijven	3.908	68.390	0,7%	0,8%
Bouw	41.314	488.578	7,6%	6,1%
Handel	101.491	1.409.312	18,6%	17,5%
Vervoer en opslag	24.254	418.171	4,5%	5,2%
Horeca	22.897	348.119	4,2%	4,3%
Informatie en communicatie	9.691	258.818	1,8%	3,2%
Financiële instellingen	9.120	235.888	1,7%	2,9%
Zakelijke diensten	62.286	1.163.128	11,4%	14,4%
Overheid	26.338	440.668	4,8%	5,5%
Onderwijs	38.748	543.247	7,1%	6,7%
Zorg	85.818	1.289.687	15,8%	16,0%
Overige diensten	18.110	353.436	3,3%	4,4%
Totaal	544.330	8.065.111	100,0%	100,0%

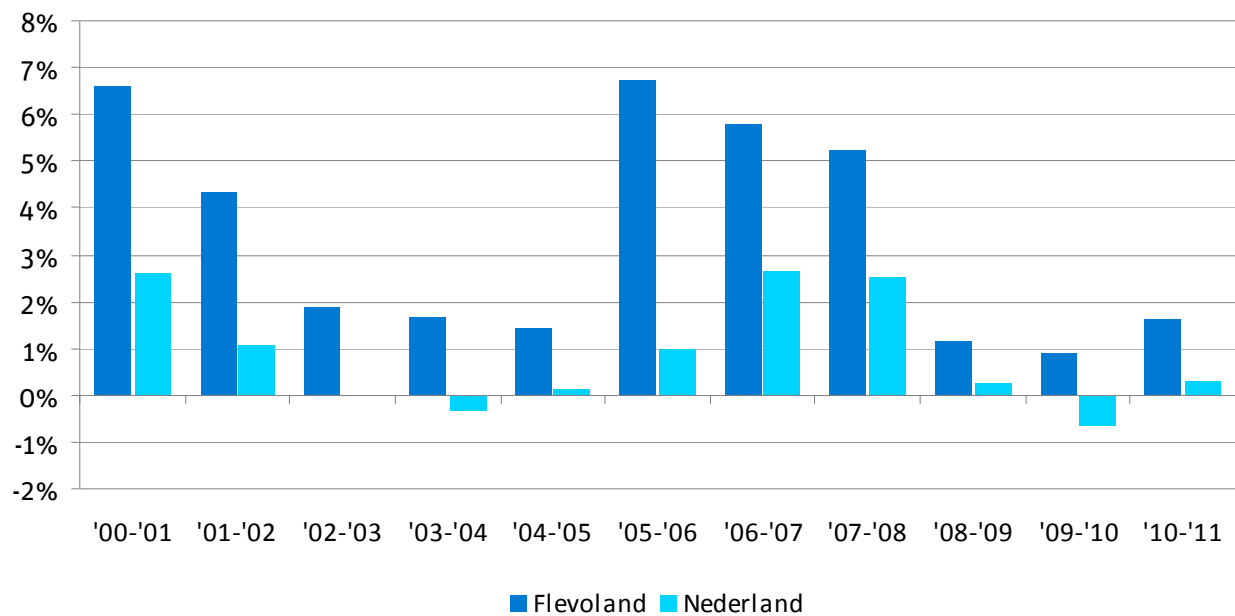
Tabel 4.4
Werkgelegenheid naar sector, Overijssel vergeleken met Nederland (2011).

4.6 FLEVOLAND

De provincie Flevoland kent al jarenlang een groei in de werkgelegenheid. Deze groei is ook altijd groter dan landelijk het geval is. In 2011 is het aantal banen in Flevoland met 1,6 procent gegroeid.

De handelssector is de grootste sector in de provincie Flevoland: 1 op de 5 banen valt binnen deze sector. Ook is de handelssector relatief groot in vergelijking met Nederland. Verder valt op dat de zakelijke dienstensector voor relatief veel banen zorgt in Flevoland. De bouw en de zorg zijn relatief zwak vertegenwoordigd in Flevoland.

Figuur 4.5
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Flevoland (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Flevoland	Nederland	Flevoland	Nederland
Landbouw en Visserij	7.576	229.702	4,3%	2,8%
Industrie	16.729	817.967	9,4%	10,1%
Nutsbedrijven	975	68.390	0,5%	0,8%
Bouw	8.576	488.578	4,8%	6,1%
Handel	35.233	1.409.312	19,9%	17,5%
Vervoer en opslag	7.092	418.171	4,0%	5,2%
Horeca	5.678	348.119	3,2%	4,3%
Informatie en communicatie	7.156	258.818	4,0%	3,2%
Financiële instellingen	2.437	235.888	1,4%	2,9%
Zakelijke diensten	30.904	1.163.128	17,4%	14,4%
Overheid	9.203	440.668	5,2%	5,5%
Onderwijs	12.849	543.247	7,2%	6,7%
Zorg	25.151	1.289.687	14,2%	16,0%
Overige diensten	7.928	353.436	4,5%	4,4%
Totaal	177.487	8.065.111	100,0%	100,0%

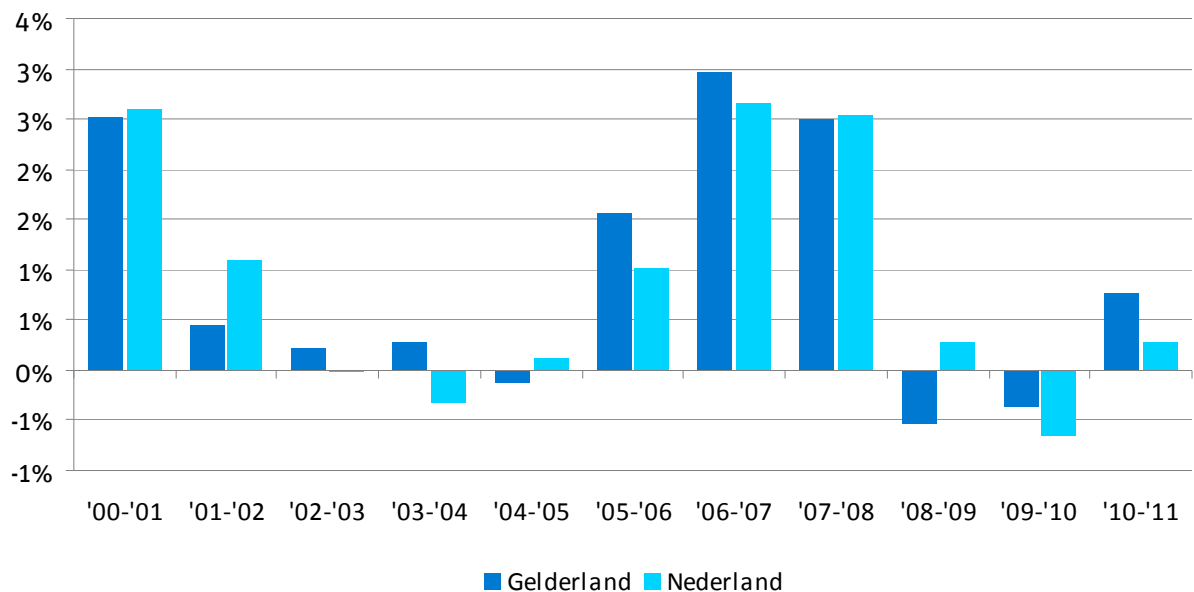
Tabel 4.5
Werkgelegenheid naar sector, Flevoland vergeleken met Nederland (2011).

4.7 GELDERLAND

Na twee jaren van krimp is in 2011 het aantal banen weer toegenomen in de provincie Gelderland. De groei is met 0,8 procent groter dan landelijk, maar de werkgelegenheids-groei is nog niet terug op het niveau van voor 2009.

De zorgsector is de grootste sector in de provincie Gelderland en is goed voor 18,1 procent van de werkgelegenheid. De sector is relatief sterk vertegenwoordigd, in vergelijking met Nederland. De sectorstructuur in Gelderland is vergelijkbaar met de landelijke werkgelegenheidsstructuur.

Figuur 4.6
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Gelderland (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Gelderland	Nederland	Gelderland	Nederland
Landbouw en Visserij	29.669	229.702	3,0%	2,8%
Industrie	109.769	817.967	11,2%	10,1%
Nutsbedrijven	9.451	68.390	1,0%	0,8%
Bouw	63.585	488.578	6,5%	6,1%
Handel	168.845	1.409.312	17,2%	17,5%
Vervoer en opslag	45.217	418.171	4,6%	5,2%
Horeca	41.989	348.119	4,3%	4,3%
Informatie en communicatie	23.340	258.818	2,4%	3,2%
Financiële instellingen	21.694	235.888	2,2%	2,9%
Zakelijke diensten	130.466	1.163.128	13,3%	14,4%
Overheid	52.324	440.668	5,3%	5,5%
Onderwijs	67.358	543.247	6,9%	6,7%
Zorg	177.920	1.289.687	18,1%	16,0%
Overige diensten	40.999	353.436	4,2%	4,4%
Totaal	982.626	8.065.111	100,0%	100,0%

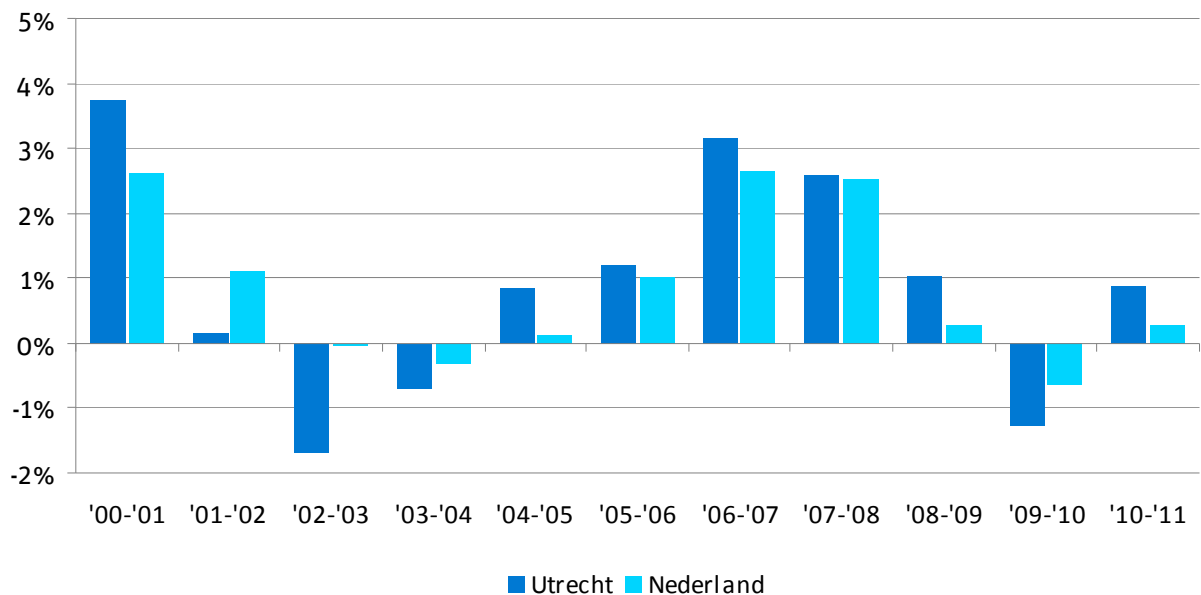
Tabel 4.6
Werkgelegenheid naar sector, Gelderland vergeleken met Nederland (2011).

4.8 UTRECHT

De werkgelegenheid in de provincie Utrecht heeft in 2011 een groei van bijna 1 procent doorgemaakt. Het jaar er voor is het aantal banen nog met 1,3 procent afgenomen. Over het algemeen volgt de werkgelegenheid in Utrecht de landelijke trend.

De handelssector zorgt voor de meest banen in de provincie Utrecht, gevolgd door de zakelijke diensten en de zorgsector. De zakelijke dienstensector is in vergelijking met Nederland relatief sterk vertegenwoordigd, evenals de financiële instellingen. De traditionele sectoren industrie en landbouw zijn minder sterk vertegenwoordigd in Utrecht.

Figuur 4.7
Werkgelegenheidsontwikkeling Utrecht (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Utrecht	Nederland	Utrecht	Nederland
Landbouw en Visserij	8.310	229.702	1,2%	2,8%
Industrie	37.875	817.967	5,6%	10,1%
Nutsbedrijven	3.099	68.390	0,5%	0,8%
Bouw	40.176	488.578	6,0%	6,1%
Handel	119.457	1.409.312	17,8%	17,5%
Vervoer en opslag	26.215	418.171	3,9%	5,2%
Horeca	23.796	348.119	3,5%	4,3%
Informatie en communicatie	44.759	258.818	6,7%	3,2%
Financiële instellingen	29.844	235.888	4,4%	2,9%
Zakelijke diensten	111.777	1.163.128	16,6%	14,4%
Overheid	35.993	440.668	5,3%	5,5%
Onderwijs	50.292	543.247	7,5%	6,7%
Zorg	106.400	1.289.687	15,8%	16,0%
Overige diensten	34.835	353.436	5,2%	4,4%
Totaal	672.828	8.065.111	100,0%	100,0%

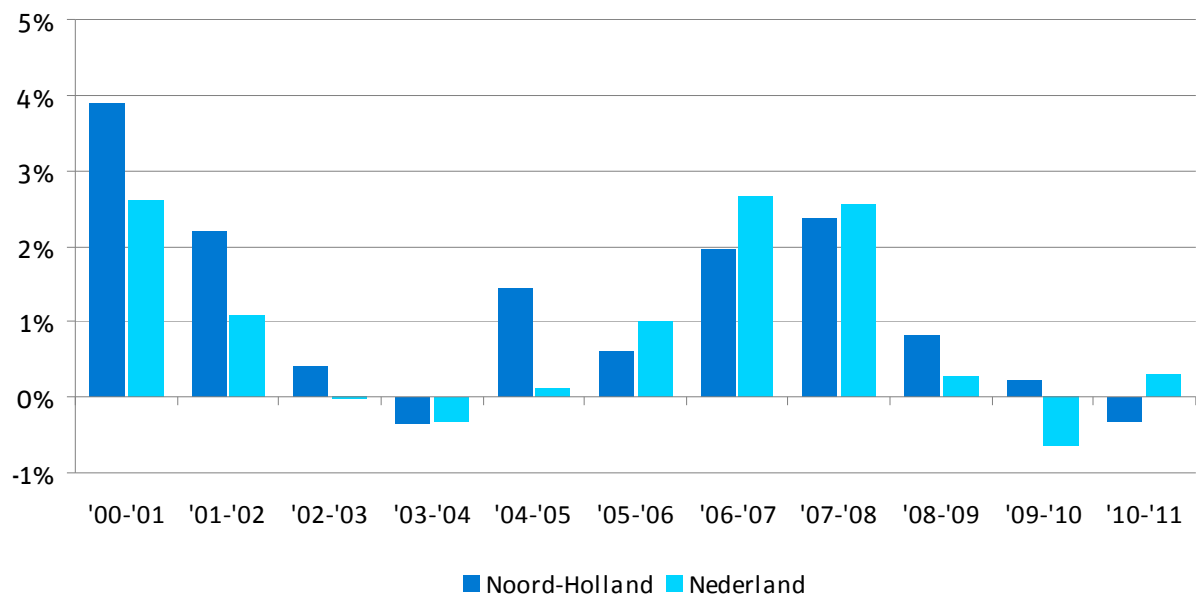
Tabel 4.7
Werkgelegenheid naar sector, Utrecht vergeleken met Nederland (2011).

4.9 NOORD-HOLLAND

In de provincie Noord-Holland is in 2011 de werkgelegenheid met 0,3 procent gekrompen. Landelijk is de werkgelegenheid met hetzelfde percentage gestegen.

De zakelijke dienstensector is verantwoordelijk voor de meeste banen in de provincie Noord-Holland: 18 procent ten opzichte van 14,4 procent in Nederland. De sector financiële instellingen is relatief groot. De sectoren industrie, landbouw en zorg nemen een kleiner aandeel banen voor hun rekening dan in Nederland.

Figuur 4.8
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Noord-Holland (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Noord-Holland	Nederland	Noord-Holland	Nederland
Landbouw en Visserij	21.690	229.702	1,5%	2,8%
Industrie	86.862	817.967	6,2%	10,1%
Nutsbedrijven	9.858	68.390	0,7%	0,8%
Bouw	69.960	488.578	5,0%	6,1%
Handel	232.967	1.409.312	16,6%	17,5%
Vervoer en opslag	91.551	418.171	6,5%	5,2%
Horeca	74.725	348.119	5,3%	4,3%
Informatie en communicatie	68.182	258.818	4,8%	3,2%
Financiële instellingen	70.370	235.888	5,0%	2,9%
Zakelijke diensten	253.164	1.163.128	18,0%	14,4%
Overheid	73.247	440.668	5,2%	5,5%
Onderwijs	87.197	543.247	6,2%	6,7%
Zorg	190.937	1.289.687	13,6%	16,0%
Overige diensten	76.373	353.436	5,4%	4,4%
Totaal	1.407.083	8.065.111	100,0%	100,0%

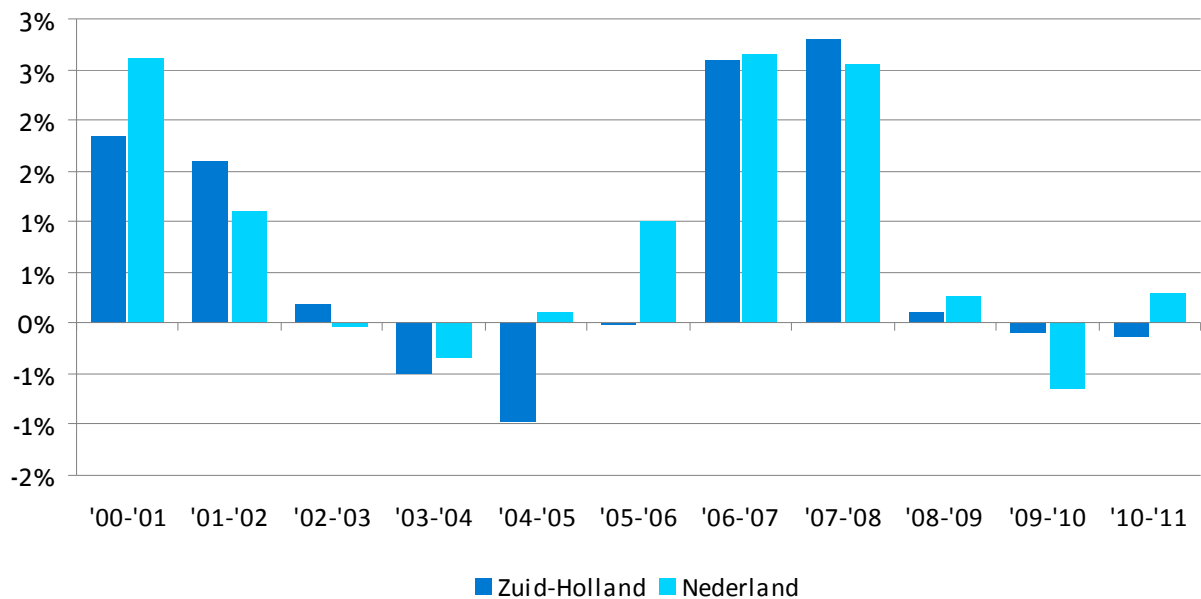
Tabel 4.8
Werkgelegenheid naar sector, Noord-Holland vergeleken met Nederland (2011).

4.10 ZUID-HOLLAND

In de provincie Zuid-Holland heeft in 2011 een zeer kleine afname van het aantal banen plaatsgevonden, landelijk heeft een groei van 0,3 procent plaatsgevonden. De afgelopen drie jaar is de werkgelegenheid in de provincie redelijk stabiel gebleven.

De sectorstructuur van de economie in de provincie Zuid-Holland is over het algemeen vergelijkbaar met de landelijke structuur, wel zijn de traditionele sectoren industrie en landbouw enigszins ondervertegenwoordigd. De handelssector genereert de meeste banen in de provincie, gevolgd door de zorg en de zakelijke diensten.

Figuur 4.9
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Zuid-Holland (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Zuid-Holland	Nederland	Zuid-Holland	Nederland
Landbouw en Visserij	33.107	229.702	2,1%	2,8%
Industrie	121.423	817.967	7,8%	10,1%
Nutsbedrijven	15.673	68.390	1,0%	0,8%
Bouw	100.422	488.578	6,4%	6,1%
Handel	272.748	1.409.312	17,4%	17,5%
Vervoer en opslag	93.168	418.171	5,9%	5,2%
Horeca	52.522	348.119	3,4%	4,3%
Informatie en communicatie	48.630	258.818	3,1%	3,2%
Financiële instellingen	39.531	235.888	2,5%	2,9%
Zakelijke diensten	245.442	1.163.128	15,7%	14,4%
Overheid	110.057	440.668	7,0%	5,5%
Onderwijs	109.007	543.247	7,0%	6,7%
Zorg	257.751	1.289.687	16,5%	16,0%
Overige diensten	66.507	353.436	4,2%	4,4%
Totaal	1.565.988	8.065.111	100,0%	100,0%

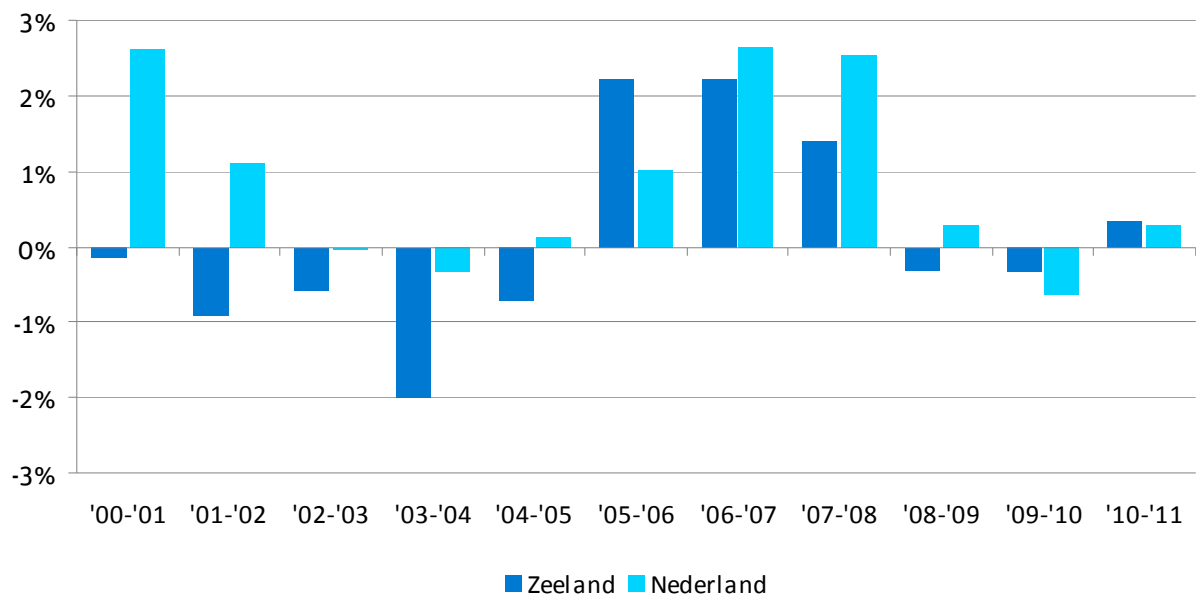
Tabel 4.9
Werkgelegenheid naar sector, Zuid-Holland vergeleken met Nederland (2011).

4.11 ZEELAND

In de provincie Zeeland heeft in 2011, na twee jaren van een lichte krimp, een kleine groei van de werkgelegenheid plaatsgevonden, vergelijkbaar met de landelijke groei.

De sectoren landbouw en industrie zijn in vergelijking tot het landelijke beeld sterk vertegenwoordigd in de provincie Zeeland. Dit geldt ook voor de horecasector, die in Zeeland voor 7 procent van de totale werkgelegenheid zorgt. De zakelijke dienstensector en informatie en communicatiesector zijn relatief klein ten opzichte van het landelijke beeld.

Figuur 4.10
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Zeeland (2000-2011).

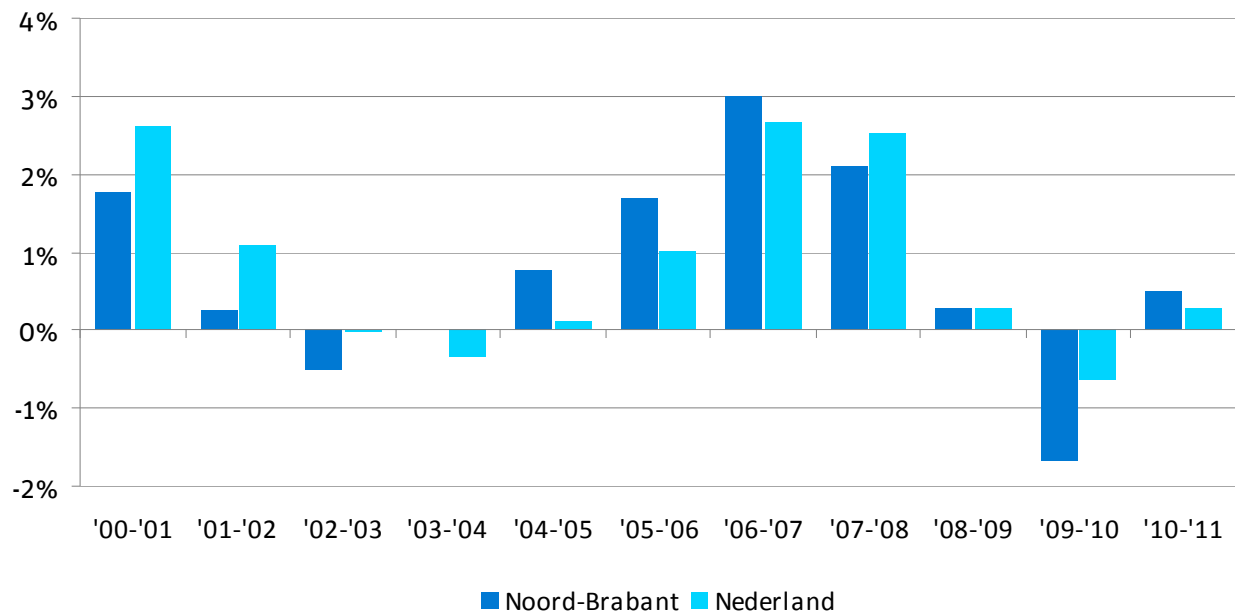
	aantal banen		% aandeel sector	
	Zeeland	Nederland	Zeeland	Nederland
Landbouw en Visserij	10.664	229.702	6,2%	2,8%
Industrie	23.628	817.967	13,6%	10,1%
Nutsbedrijven	2.392	68.390	1,4%	0,8%
Bouw	11.195	488.578	6,5%	6,1%
Handel	30.462	1.409.312	17,6%	17,5%
Vervoer en opslag	8.697	418.171	5,0%	5,2%
Horeca	12.192	348.119	7,0%	4,3%
Informatie en communicatie	1.835	258.818	1,1%	3,2%
Financiële instellingen	2.737	235.888	1,6%	2,9%
Zakelijke diensten	16.544	1.163.128	9,6%	14,4%
Overheid	8.366	440.668	4,8%	5,5%
Onderwijs	9.884	543.247	5,7%	6,7%
Zorg	28.935	1.289.687	16,7%	16,0%
Overige diensten	5.674	353.436	3,3%	4,4%
Totaal	173.205	8.065.111	100,0%	100,0%

Tabel 4.10
Werkgelegenheid naar sector, Zeeland vergeleken met Nederland (2011).

4.12 NOORD-BRABANT

In de provincie Noord-Brabant is de werkgelegenheid met een half procent gegroeid in 2011. Het jaar er voor is het aantal banen nog met 1,7 procent afgenomen in de provincie. De handelssector zorgt voor de meeste banen in Noord-Brabant. De industriële sector is van relatief groot belang voor de provincie Noord-Brabant: de sector genereert 14,1 procent van de werkgelegenheid in de provincie, tegenover 10,1 procent in Nederland. De sectoren zorg, informatie en communicatie en overheid zijn licht ondervertegenwoordigd in Noord-Brabant.

Figuur 4.11
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Noord-Brabant (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Noord-Brabant	Nederland	Noord-Brabant	Nederland
Landbouw en Visserij	40.199	229.702	3,2%	2,8%
Industrie	175.840	817.967	14,1%	10,1%
Nutsbedrijven	10.287	68.390	0,8%	0,8%
Bouw	79.775	488.578	6,4%	6,1%
Handel	234.469	1.409.312	18,8%	17,5%
Vervoer en opslag	62.497	418.171	5,0%	5,2%
Horeca	53.854	348.119	4,3%	4,3%
Informatie en communicatie	27.593	258.818	2,2%	3,2%
Financiële instellingen	31.054	235.888	2,5%	2,9%
Zakelijke diensten	166.412	1.163.128	13,4%	14,4%
Overheid	55.900	440.668	4,5%	5,5%
Onderwijs	80.177	543.247	6,4%	6,7%
Zorg	179.277	1.289.687	14,4%	16,0%
Overige diensten	48.960	353.436	3,9%	4,4%
Totaal	1.246.294	8.065.111	100,0%	100,0%

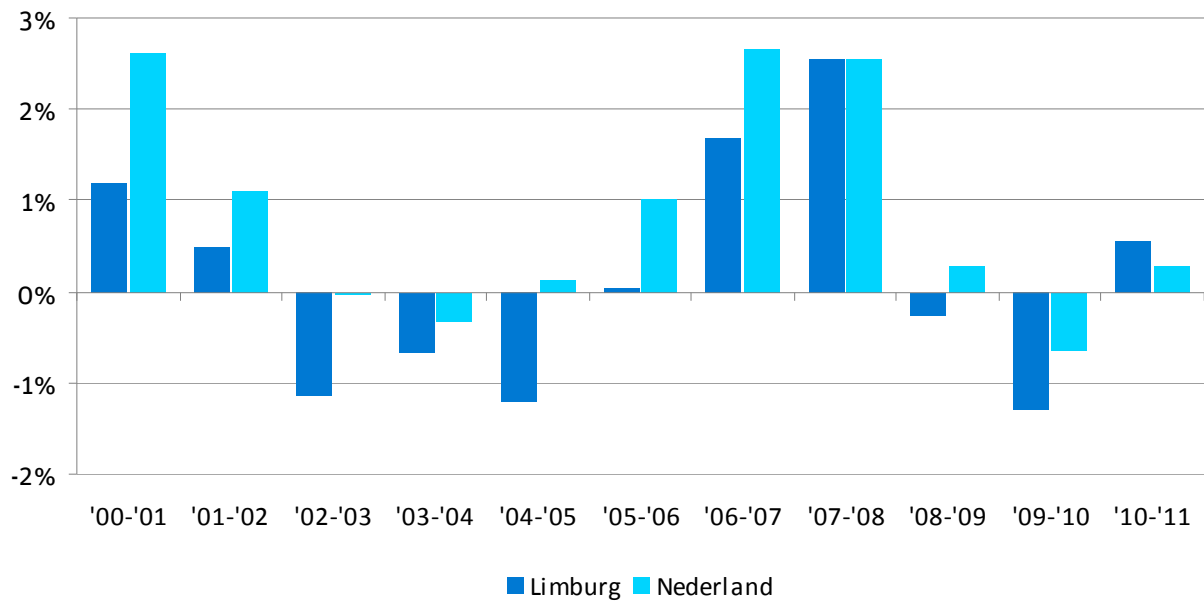
Tabel 4.11
Werkgelegenheid naar sector, Noord-Brabant vergeleken met Nederland (2011).

4.13 LIMBURG

De werkgelegenheid in de provincie Limburg is in 2011 met een half procent gegroeid. De twee jaren er voor heeft de provincie een afname van het aantal banen doorgemaakt.

De handels- en zorgsector zijn verantwoordelijk voor de meeste banen in Limburg. De industriële sector is verantwoordelijk voor 14,7 procent van de werkgelegenheid in Limburg en is daarmee relatief sterk vertegenwoordigd ten opzichte van Nederland. In Limburg zijn relatief weinig banen in de zakelijke diensten en de bouw.

Figuur 4.12
Jaarlijkse procentuele werkgelegenheidsontwikkeling Limburg (2000-2011).

	aantal banen		% aandeel sector	
	Limburg	Nederland	Limburg	Nederland
Landbouw en Visserij	20.113	229.702	3,8%	2,8%
Industrie	77.437	817.967	14,7%	10,1%
Nutsbedrijven	5.000	68.390	0,9%	0,8%
Bouw	25.278	488.578	4,8%	6,1%
Handel	91.984	1.409.312	17,4%	17,5%
Vervoer en opslag	29.039	418.171	5,5%	5,2%
Horeca	28.645	348.119	5,4%	4,3%
Informatie en communicatie	11.114	258.818	2,1%	3,2%
Financiële instellingen	10.950	235.888	2,1%	2,9%
Zakelijke diensten	55.924	1.163.128	10,6%	14,4%
Overheid	26.909	440.668	5,1%	5,5%
Onderwijs	31.909	543.247	6,0%	6,7%
Zorg	91.274	1.289.687	17,3%	16,0%
Overige diensten	22.461	353.436	4,3%	4,4%
Totaal	528.037	8.065.111	100,0%	100,0%

Tabel 4.12
Werkgelegenheid naar sector, Limburg vergeleken met Nederland (2011).

LISA

LISA (Landelijk informatiesysteem Arbeidsplaatsen en Vestigingen) is een databestand met daarin alle vestigingen van bedrijven en instellingen waar betaald werk wordt verricht. Het bestand is een samenvoeging van 21 regionale registers, veelal onderhouden door provincies. Per vestiging zijn de adresgegevens (inclusief x,y coördinaat), de hoofdactiviteit (SBI2008) en de werkgelegenheid beschikbaar (zowel grote als kleine banen en uitgesplitst naar mannen en vrouwen). Het unieke karakter van dit bestand komt tot uiting in het feit dat:

- werkgelegenheidsinformatie tot op vestigingsniveau beschikbaar is (elke ruimtelijk aggregatieniveau is mogelijk).
- gegevens met terugwerkende kracht worden aangepast, zodat vergelijkbaarheid van de cijfers door de jaren heen maximaal gewaarborgd is (sinds 1996!).
- de informatie actueel is. De cijfers in deze publicatie zijn gebaseerd op het LISA bestand 2011 dat begin 2012 beschikbaar is gekomen.

WAAR WORDT LISA DATA VOOR GEBRUIKT

Waar worden de LISA-gegevens voor gebruikt? Uit de vele toepassingsmogelijkheden enkele voorbeelden:

- **Ontwikkeling werkgelegenheidsbeleid**
LISA gegevens zijn een belangrijke bouwsteen bij inzicht in de arbeidsmarkt.
- **Planning van bedrijfs- en kantoorlocaties**
LISA-data geven inzicht in de verhuispatronen van bedrijven en instellingen en de vestigingsplaatsfactoren die momenteel van gewicht zijn.
- **Ontwikkeling startersbeleid**
Welke trends zijn er in de bedrijfssectoren waarin veel starters actief zijn; hoeveel werkgelegenheid wordt er per sector gecreëerd.
- **Ontwikkeling economisch beleid**
voor specifieke sectoren zoals de Creatieve industrie, Kennisintensieve bedrijvigheid, ICT, R&D.
- **Milieubeleid**
O.a. door inzicht in werkgelegenheid per milieuzone, hinderwetcategorieën, basismateriaal voor geluidscontouren.
- **Verkeers- en vervoersbeleid**
Verschuivingen in werkgelegenheid en bedrijven per lokatie leveren hiervoor belangrijk basis materiaal.
- **Toerisme- en recreatiebeleid**
Op basis van door LISA gesignaleerde trends bij starters en bedrijfsbeëindigingen.
- **Beleid op het terrein van externe veiligheid**
Inschatting van economische risico's bij calamiteiten, bijvoorbeeld bij overstromingen; LISA-data als basis voor risicokaarten.

WELKE INFORMATIE IS BESCHIKBAAR

Het LISA bestand bevat gegevens van meer dan 1 miljoen vestigingen. Per vestiging zijn voor heel Nederland de volgende gegevens opgenomen:

- *naam vestiging*
- *vestigingsadres*
- *correspondentieadres*
- *activiteitscode (SBI 2008)*
- *aantal mannen – grote banen*
- *vrouwen – grote banen*
- *mannen – kleine banen*
- *vrouwen – kleine banen (incl. uitzendkrachten)*
- *telefoonnummer en*
- *gemeentecode.*

Er worden in principe geen absolute gegevens over de werkgelegenheid van individuele vestigingen geleverd. Wel is een grootteklasse van het aantal werkzame personen beschikbaar of worden absolute gegevens geaggregeerd.

STATISTIEKEN

Op basis van de gegevens uit het LISA-bestand is elke denkbare statistiek en/of databestand mogelijk, eventueel gekoppeld aan andere gegevensbestanden. Oude jaargangen van LISA worden jaarlijks met terugwerkende kracht bijgewerkt. Het gaat dan bijvoorbeeld om nieuw getraceerde bedrijven die in eerdere jaren over het hoofd waren gezien, correcties voor gemeentelijke herindelingen en correcties voor eventuele sbi-conversies (wijzigingen van activiteitscodes die door het CBS soms jaarlijks worden doorgevoerd). Door deze reparaties met terugwerkende kracht door te voeren is het mogelijk om betrouwbare regionale en sectorale trendanalyses te maken.

HOE KOMT LISA TOT STAND

De wijze waarop LISA tot stand komt mag uniek genoemd worden. Lokaal, regionaal of provinciaal wordt door vele organisaties een vestigingenregister bijgehouden, mede op basis van een uitgebreid werkgelegenheidsonderzoek. Overheid, semioverheid, intermediaire organisaties en in een aantal gevallen het bedrijfsleven werken hierbij intensief samen. De rollen van de betrokken partijen variëren van financier tot uitvoerder. Alle betrokkenen hebben gemeenschappelijk dat ze de LISA-informatie nodig hebben voor onderzoek, advies, beleidsvoorbereiding en monitoring.

Deze regionale netwerken zorgen zelf voor de financiering van het project en zijn volledig autonoom. Er zijn in Nederland zo regionale organisaties die samenwerken in de Stichting LISA. De Stichting LISA heeft ten doel het beschikbaar hebben van informatie over vestigingen en werkgelegenheid in geheel Nederland, primair ten behoeve van onderzoek en beleid. De Stichting LISA koppelt hiervoor de regionale data tot een landsdekkend bestand. Door dit jaarlijks te doen zijn vergelijkingen in de tijd mogelijk.

Behalve de koppeling van de regionale bestanden, ontwikkelt de Stichting LISA kwaliteitsprogramma's, levert producten en adviseert over de gebruiksmogelijkheden. De stichting wordt geleid door het LISA-bestuur. De activiteiten rondom LISA worden gecoördineerd en uitgevoerd door de LISA Projectorganisatie in samenwerking met het bestuur.

Zuiderval 70
Postbus 597
7500 AN Enschede

Tel. (053) 482 50 80
Fax (053) 482 50 81

E-mail info@lisa.nl
Internet www.lisa.nl